

KLASSEKAMPEN

Venstresidas
dagsavis

Torsdag 12. desember 2002

Nummer 287 • Uke 50 • Årgang 34

A-avis

15 kroner

BOK- RAS

DE NORSKE BOK-
KLUBBENE, SIDE 17

ANKER I STORM

ARNE NÆSS-DEBATT,
SIDE 19

PENGER I KUNST

VENEZIA-BIENNALE,
SIDE 18

7 059530 000014

MED FOKUS PÅ VOLD

■ – Det er umulig å forsøke å komme fram til noen politisk plattform, sier Sofie Krogh Andersen fra Stop Volden. Paraplyorganisasjonen bak mottopp-møtet i København blir kritisert for ensidig å fokusere på vold. **SIDE 8 og 9**

FOTO: ELINE LØNNÅ

Pengefondet krever politisk endring:

FRISTILL NORGES BANK!

„Slik eufori
har ført til
overdrevne
lønnskrav

IMF-RAPPORTEN,
NORWAY-2002

ØKONOMI: Det internasjonale pengefondet (IMF) presenterte i går sin årlige rapport om norsk økonomi. IMF's kravliste er en håndbok i nyliberalistisk økonomisk politikk. Blant kravene fra Pengefondet er en fristilling av Norges Bank, slik at styret ikke lenger oppnevnes av partiene på Stortinget. – Nyttige innspill i den norske debatten, sier finansminister Per Kristian Foss. **SIDE 6 og 7**

FOTO: TENIE BENDIKSBY, SCANPIX

KLASSEKAMPEN

Utgitt av Klassekampen AS

Ansvarlig redaktør: Bjørgulv Braanen
Daglig leder: Marga van der Wal

© Klassekampen AS
Ettertrykk og elektronisk videredistribusjon
forbudt uten etter særskilt avtale.

SV og Tønne-affæren

■ Vi oppfordrer Ågot Valle til ikke å gi seg i Tønne-affæren. SV-representanten leder Stortingets kontrollkomité. Det er en bra posisjon å ha for et parti som bør være Stortingets fremste når det gjelder å gå til angrep på alle slags snuskete affærer som involverer parlamentarikere og regjeringsmedlemmer. Nå gjelder det at Valle holder fortet og ikke tar et nei fra statsministeren for et nei.

■ Statsministerens kontor (SMK) vil ikke følge Valles oppfordring om å politianmelde tidligere helseminister Tore Tønne. SMK sier seg fornøyd med at Tønne – etter at han ble avslørt av Dagbladet – har sagt seg villig til å betale tilbake de 130.000 kronene han hevet i etterlønn samtidig som han jobba i det skjulte som lobbyist for Kjell Inge Røkke.

■ Ågot Valle har påpekt at en person som blir anmeldt for trygdemisbruk ikke vil slippe unna med tilbakebetaling. Hun har advart mot å gjøre forskjell på Kong Salomo og Jørgen Hattemaker. Denne påpekingen og advarselen står like sterkt nå som da Tønne begynte å rulle mot stupet.

■ Gjennom SMK taler naturligvis statsminister Kjell Magne Bondevik. Han leder et land der politikerforakten blant ungdom, ifølge en fersk undersøkelse fra FN, er vesentlig høyere enn i andre europeiske land. Denne forakten vil neppe bli mindre når ungdom skjønner at den politiske eliten ikke legger fingrene i mellom når det gjelder å ta små skurker, mens skurker i eliten egne rekker blir beskyttet til siste åndedrag av kollegene sine.

■ SV har mye å vinne på å stå på videre i denne saken. SMK bruker fortolkninger av regelverket Stortinget vedtok i 1993 for å slippe å gjøre noe. Når SMK som Tønnes tidligere arbeidsgiver ikke vil anmelde ham for fusk, bør SV som parti kunne anmelde ham direkte til Økokrim. Siden hemmelige dokumenter og knokler og bein stadig raser ut av skapene hos advokatfirmaet BA-HR som betalte Tønne, bør det være nok av materiale for Økokrim å grave i.

JON MICHELET

Universalgeni med alpedrømmer

Han var biolog og opphavet til den eksperimentelle fysiologien og ga betydelige bidrag til anatomen, botanikken og embryologien, han var dikter og vitenskapelig bibliograf, kort og godt den som ble betegnet som et universalgeni. I dag er det 225 år siden sveitseren Albrecht von Haller døde i Bern, 69 år gammel.

Haller ble født i Bern i oktober 1702 og utdannet seg ved universitetet i Göttingen (1736-53) hvor han var professor i medisin, anatomi, kirurgi og botanikk. De biologiske ek-

Betraktninger om livet

Han var den første som kartla åndingens mekanisme og hjertets funksjon; han skrev originale avhandlinger om fosterets utvikling og gjennom 567 eksperimen-

tene ga opphav til det utfyllende verket *Elementa Physiologiae Corporis Humani* i åtte bind (1757-66). Han grunnla neurologien og oppgraderte fysiologien til en selvstendig vitenskap. Han var den første som kartla åndingens mekanisme og hjertets funksjon; han skrev originale avhandlinger om fosterets utvikling og gjennom 567 eksperimen-

ter fikk han grep om musklene.

Han gravde seg inn i menneskehjernen og grunnla sivilisasjonskritikken gjennom sin filosofiske diktning og glorifisering av livet i uberørt natur etter en sjelfull vandring gjennom Berner Oberland, beskrevet i diktet *Die Alpen* (1732). Byen var det slemmes arnested; på landsbygda rådet arbeidets beskjedne lykke. Haller sådde frøet hos Jean-Jacques Rousseau.

Den siste delen av hans liv gikk med til katalogiseringen av 52.000 publikasjoner.

PMJ

I FOKUS: KAPITALISME

Det er slett ikke tomme tønner som rumler mest, og krisa i kapitalismen begynte ikke med Enron.

Kapitalismens råtne egg

Mandag avviste en dommer saka som lederen for Kongressens revisjonskontor (GAO), David Walker, hadde anlagt mot visepresident Dick Cheney, som henter sine millioner hos oljestyrs- og entreprenørfirmaet Halliburton. GAO ville tvinge Cheney til å utlevere informasjon om bedriftsledere Det hvite hus hadde rådført seg med da den nye administrasjonens energipolitikk ble utformet. Stikkordet er Enron, Houston, Texas; Cheneys og president George W. Bushs delstat.

Avslaget kommer neppe som noen overraskelse; snarere som en bekræftelse på at *Big Corporation rules OK*. Men det er likevel en hake som har heftet seg i sidene på den britiske næringslivs-avisa *Financial Times*: Kapitalismens edle ridere er ikke lenger så edle; de har ødelagt «den anglo-amerikanske modellen» med tillit og etikk, og utløst «den krisen i kapitalismen som begynte med Enron, men som omfatter flere enn bare et fåtall råtne epler», som John Plender skriver i avisa 2. desember. Han er forfatter av *Going Off*

The Rails: Global Capital and The Crisis Of Legitimacy.

Bekymringene er oppriktige så lenge de kan uttrykkes som anklager mot en håndfull – eller flere – syndebukker. Heldigvis for Bush er fokus rettet mot Irak. Det er en bonus når kloakken fortsetter å lekke. Men *Financial Times* gjør opp regning uten vert. Det har alltid vært en utbredt skepsis ikke minst i den amerikanske befolkningen mot *Big Corp., Inc.*. Det er ikke bare dramaturgien, filminga og lyssettinga i Orson Wells-filmen *Citizen Kane* som gjør at den alltid rangerer høyest over verdens beste.

«De råtne eggene» er ikke årsaken til kapitalismens og tillitens krise; de er symptomer. Avsløringene om den kreative bokføringa og astronomiske lederlønninger, som ofte henger sammen, kommer samtidig med den siste runden i den enorme omfordelinga som har funnet sted innenfor kapitalismen. Den mellom kapital-

investeringer og finansspekulasjoner og raske aksjeklipp, og den mellom de aller rikeste og resten av samfunnet, høyt opp i den hvite middelklassen.

Det har ikke vært nok til å trekke verken USA, tunge EU-økonomier eller Japan ut av overproduksjonskrisa. Kutt i arbeidsstokken hos de transnasjonale selskapene kommer fortsatt på løpende bånd. Selv ikke oppgangen i aksjekursen hos våpenprodusentene som følge av utsiktene for krig mot Irak, er nok til å lette trykket på Wall Street. For hver tale til «folket»

som Bush har holdt de siste seks månedene, har børsen falt, ikke minst da han 9. juli utropte krig mot *corporate crime*, økokrim i stor stil. Dow Jones-indeksen krympet seg umiddelbart 178 poeng, før han hadde formulert sin siste stotrende setning.

Enron, Williams og AES levde høyt på deregule-

ringa av elektrisitetsmarkedet i California, og det er bare å følge kraftlinjene i bransjen på det europeiske og norske markedet for å se hvor profitten går og hvem som sitter igjen med regninga når kuldegradene trenger seg på. De store selskapene skal ha seg betalt for å ha kjøpt seg en president, men den beskyttelsen de får, blant annet gjennom den nye Homeland Security Act, er ikke nok til å balansere den spekulative såpebobla som har lagt seg rundt USA's økonomi og som har vært drivkraften bak oppumpinga av den kapitalistiske økonomien for å unngå eller dempe overproduksjonskrisa.

Det ansvaret kan ikke verken *Financial Times*, Bush eller andre legge på Enron-sjefen Kenneth Lay, Adelphia-sjefen John Rigas, WorldCom-sjefen Bernard Ebbers og andre «råtne egg» og dyppe dem i tønner med tjære og fjær. De har bare gjort kapitalismens kriminelle jobb – og blitt tatt for det.

Peter M. Johansen

peter.m.johansen@klassekampen.no

ERNIE

KRONIKK: BOSNIA

Flere stemmer hevder at det internasjonale samfunn i Bosnia utgjør en ytterligere konfliktlinje i tillegg til de man kjenner fra krigen, skriver **Inger Skjelsbæk**.

Gjenoppbygging for hvem?

Den politiske situasjonen i Bosnia skaper ikke lenger fete overskrifter i norsk eller internasjonal presse. 14. desember er det sju år siden Daytonavtalen ble signert og krigshandlingene stoppet. Det internasjonale nærværet i regionen er fremdeles enormt og det hersker stor usikkerhet om når og hvordan det internasjonale samfunn kan trekke seg ut.

Inger Skjelsbæk er forsker ved Institute of Slavic, East European, and Eurasian Studies, University of California, Berkeley

Det er skapt et klima av gjensidig avhengighet som ikke tjener verken Bosnia eller det internasjonale samfunn. Sju år etter krigens slutt er det betimelig å spørre seg hvorfor det har blitt slik.

En ny utfordring

Bosniakonflikten var en ny utfordring for det internasjonale samfunn. I euforien som fulgte etter kommunismens fall var det vanskelig for vestlige stormakter og allianser å forstå hvilken type konflikt dette var, årsakene til den og hvordan man kunne få slutt på krigshandlingene. Den internasjonale responsen ble større og mer sammensatt enn man hadde sett i tidligere konflikter. Ikke bare skulle man stoppe krigshandlingene, men man skulle

Bosnia-konflikten var en ny utfordring for det internasjonale samfunn

også sikre demokratisk gjenoppbygging av landet. Siden 1995 har vi sett liknende operasjoner i Kosovo, på Øst-Timor og i Afghanistan. Problemet er å vite hvor demokratisk Bosnia må være for at man skal kunne trekke seg ut med vissheten om at jobben er gjort. Det internasjonale samfunn trenger å vise at innsatsen i Bosnia har gitt ønskelig avkastning i form av fredelig sameksistens mellom de forskjellige etniske grupperingene i landet. Bosnia trenger å vise det internasjonale samfunn at de fremdeles trenger deres tilstedeværelse fordi dette sikrer jobber og inntekter.

Avstand

Dayton-avtalen innebar at Bosnia-Herzegovina forble en enhetlig stat med demokratisk styresett. Landet ble

MILITÆR: Den Nato-ledete sikkerhetsstyrken SFOR er ment å beskytte lokalbefolkninga i Bosnia. FOTO: REUTERS/SCANPIX

delt i to: En kroatisk/muslimsk føderasjon som dekker 51 prosent av landet og en serbiskledet delrepublikk. Den FN-ledete beskyttelsestyrken ble erstattet av en NATO-ledet sikkerhetsstyrke (SFOR) med 60.000 soldater som skulle forhindre nye krigshandlinger. I dag er styrken redusert til om lag 18.000 personer.

I tillegg til det militære overvåker en lang rekke organisasjoner det sivile samfunn. Blant de viktigste er Den høye representantens kontor (OHR), Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og FNs operasjon i Bosnia-Herzegovina (UNMIBH). Det er også en rekke ikke-statlige internasjonale organisasjoner som har etablert seg i regionen.

Det internasjonale rådet for frivillige organisasjoner (ICVA) publiserte i 2000 en oversikt som talte 182 internasjonale organisasjoner i Bosnia og dessuten 325 lokale organisasjoner som primært var støttet av utenlandske midler. Det internasjonale nærværet er så stort at mange i Bosnia i dag snakker om «the internationals» som om de skulle være en nasjonalitetsgruppe på lik linje med bosniere, kroater og serbere.

Organisering av valg

Valget 5. oktober var en viktig milepæl i den demokratiske utvikling i Bosnia. For første gang organiserte bosniske myndigheter valget selv. Representantene skulle også velges for fire år i motsetning til bare to år ved tidligere valg; et tegn på at den politiske situasjonen i Bosnia anses for å være mer stabil enn tidligere.

Det var derfor svært skuffende for mange at valgdelaktelsen var så lav om 55 prosent samt det faktum at flertallet av de som stemte ga sine stemmer til nasjonalistiske kandidater. For «manen i gata» virker det som om det spiller liten rolle hvem som arrangerer valgene, eller hva utfallet blir. Svært mange har mistet tillit til egne politikere, og/eller opplever at de (om de skulle ha tillit til lokale politikere) blir overstyrt av internasjonale interesser.

For det internasjonale samfunn synes det, paradoksalt nok, å være mer på spill enn for lokalbefolkningen.

Hvordan skal det internasjonale samfunn forholde seg til valgutfall som kan lede til nye konflikter?

En utfordring var hvor mye man skulle blande seg inn i lokale anliggender og hva man skulle akseptere; en utfordring som ikke er blitt mindre etter valget. I boken *Bosnia: Faking Democracy After Dayton* (2000), peker forfatteren David Chandler på dilemmaet med å skulle akseptere valg som er demokratisk gjennomførte, men som får et ikke-demokratisk utfall.

Hvordan skal det internasjonale samfunn forholde seg til valgutfall som kan lede til nye konflikter? Hva kan man

gjøre når befolkningen velger politikere som ikke ønsker fredelig sameksistens innen Bosnias nåværende grenser, men gjenforening med sterke naboer?

Etnisk rensing

Skulle det internasjonale samfunn trekke seg ut, er det mange både lokalt og internasjonalt som frykter at den serbiske delrepublikken vil ønske å bli forent med Serbia mens de kroatisk områdene, hovedsaklig i Herzegovina, vil ønske forening med Kroatia. Rest-Bosnia ville bli et lite landområde klemt mellom to maktsentra. En slik deling ville bety at etnisk rensing gir resultater, og ideologene bak krigen i 1992-1995 ville bli vinnerne.

Så lenge dette er en sannsynlig konsekvens av tilbaketrekking vil det internasjonale nærværet trolig forbli. Man kan ikke risikere et slikt utfall etter å ha investert så mye penger og ressurser for å hindre nettopp dette.

Forsvaret for internasjonal tilstedeværelse i post-konfliktområder bygger på en antakelse om at dette vil gagne befolkningen. Beskrivelser av situasjonen for kvinner i Afghanistan etter Talibanregimets fall passer for eksempel svært godt inn i dette bildet. I Bosnia, derimot, hvor forsøkene på demokratisk gjenoppbygging har vart mye lenger, er bildet mer sammensatt. I boken *Bosnia After Dayton* (2002) går forfatter Sumatra Bose så langt som å hevde at det internasjonale samfunn i Bosnia nå utgjør en ytterligere konfliktlinje i tillegg til de man kjenner fra krigen.

Gjenoppbyggingen

Gjenoppbyggingen i internasjonal regi har vært basert på det internasjonale samfunns ideer om Bosnia. Man har forsøkt å gjenreise et Bosnia som ikke nødvendigvis fantes før krigen. Broen i Mostar bant for eksempel ikke sammen en bosnisk og en kroatisk del av byen, slik mange tror, men to bosniske områder på hvert sin side av elvebredden.

Gjenoppbygging av broen blir dermed ikke et symbol på et multi-etnisk Bosnia slik mange internasjonale vil hevde. Restene som har blitt plukket opp av Neretva-elven ligger fremdeles ved elvebredden beskyttet av FN-skilt som forklarer hvem som skal gjenreise byggverket. Men, guttene i Mostar har for lengst tatt seg til rette og stupet gladelig fra den provisoriske broen like bak.

PÅ TEPPET

Grensesetting

Krig er en gammel kunst. Men nå for tiden er verden så til de grader på tuppa, at nye begreper kommer til. USAs president kaller det for **preventive war**. Dagbladet er ikke helt sikker på om de skal kalle det **forhåndsangrep** eller **forhåndsangrep**.

Men for dem som fortsatt skulle lure, så handler det om en slags **overvrig barneoppdragelse**, også kalt **grensesetting**. Vi vet at Knoll og Tott kommer til å finne på noe ugagn i løpet av dagen, så det er like greit å banke livskiten ut av dem om om morgenen.

Bakrommet

Det var fra talerstolen på julebordet i Stortingets presselosje, foran nesten 200 journalister, at Bondevik kom med uttalelsen. Han kommenterte kveldens festtale som var ved tidligere Yngve Hågensen, ifølge VG:

Blant annet husker jeg Karl Glad, du og jeg møttes på mitt kontor og ordnet opp i lønnsforhandlingene på bakrommet. Da var det mye hyggelig som skjedde. Det er ikke like morsomt nå – som vi har fått en kvinne.

Jeg vet ikke hva slags guttegreier de holdt på med på bakrommet til Bondevik, sier LO-leder Gerd Liv Valla.

Vi har våre mistanker. Det er på tide Karl, Kjell Magne og Yngve kommer ut av skapet. Og da mener vi ikke Kjell Magnes medisinskapp.

Kosegutter

Svin

Det er avdekket at Gilde Fellesslakteriet har sendt griser til skålding uten av dyrene har vært avblødd slik at de har mistet livet, skriver tanten i Akersgaten.

Du kjenner det på smaken.

Ungdomskilden

På dager med høy luftforurensning blir det barne-takst på bussen for alle i Bergen, melder Bergens Tidende.

Et aldri så lite **foryngelsestiltak** for at bergenserne ikke skal føle at de **forkorter livet** ved å bo i den forurensede byen?

KORTNYTT

Usikre på rasisme

Oppfølging av anmeldelser for brudd på rasismeparagrafen 135a er mer eller mindre tilfeldig, skal vi tro en rapport som ble presentert i går. Rapporten er laget av et utvalg nedsatt av riksadvokat Tor-Aksel Busch.

Bare tre av 154 anmeldte saker i perioden 1997-2000 endte med tiltale eller forelegg.

KK

Ny styreleiar i Helse Sør

Oluf Arntsen vart tysdag utnemnd til ny styreleiar i Helse Sør RHF. Han tar over vervet etter Nils Fredrik Wisløff 1. januar 2003.

Oluf Arntsen har brei erfaring frå både offentleg og privat verksemd. Han vil for mange vera best kjend som leiar for «Arntsen-utvalet», det offentlege utvalet som vart nedsett for å greia ut grensene for lønnsoppgjeret i 1999.

KK

Orderud-saken overføres på TV

NRK og TV 2 har fått tillatelse fra Høyesterett til å overføre saken direkte når

Kristin Kirkemo Haukelands anke behandles førstkommande mandag.

Det er første gang en slik tillatelse er gitt, melder NRK.

Kristin Kirkemo Haukeland ble i Eidsivating lagmannsrett dømt til 18 års fengsel for medvirking til trippeldrapet på Orderud gård. Høyesterett skal behandle anken over straffetiltalningen.

NTB

Fraråder nordmenn å reise

På grunn av de usikre forholdene fraråder Utenriksdepartementet inntil videre folk å reise til det krigsherjede landet Elfenbenskysten.

Norske borgere som allerede befinner seg i Elfenbenskysten bør overveie å forlate landet, melder Utenriksdepartementet.

Krigen i Elfenbenskysten brøt ut etter et mislykket forsøk på statskupp 19. september i år.

NTB

Nei til politikere – ja til demokratiet

Norsk ungdom mangler tillit til politikerne, men tror på det politiske system med valg for å få til endringer i samfunnet. Troen på demokratiet er overraskende sterkere blant unge i Norge enn ellers i Vest-Europa.

Dette viser en undersøkelse UNICEF Norge har gjennomført i forbindelse med internasjonale UNICEFs årlige rapport om situasjonen for verdens barn og unge. I år er temaet barns deltakelse.

NTB

Ny smell for Statoil

TØFFE TIDER:

I morgen er det styremøte i Statoil. En kostnadsprekk på rundt fem milliarder kroner i Snøhvitprosjektet står på agendaen. Øker sprekken kan det avgjøre konsernsjef Olav Fjells framtid.

Av Kristin Haug

Noen måneder etter at Statoil satte i gang utbyggingen av sitt prestisjeprojekt i Barentshavet, Snøhvit, har prosjektet overskredet sin kostnadsramme med rundt fem milliarder kroner. Statoils partnere i prosjektet har lenge ønsket seg ut.

Mandag denne uken innrømmet Hydro offentlig at selskapet vil trekke seg fra prosjektet, men at selskapet foreløpig ikke har funnet en kjøper til en pris Hydro kan akseptere.

– Prosjektet er ikke godt nok planlagt og kostnadsoverskridelsene er uakseptable, sier Halgeir Langeland (SV) i Stortingets Energi- og miljøkomite til Klassekampen.

Tidligere har to Statoilsjefer måtte gå på grunn av kostnadsoverskridelser. I 1998 forlot Arve Johnsen sjefsstolen etter Mongstad-

PÅ UTTRYGG GRUNN: Tidligere har to Statoilsjefer måtte gå på grunn av kostnadsoverskridelser. Øker kostnadsprekken i Snøhvitprosjektet kan det avgjøre konsernsjef Olav Fjells framtid.

FOTO: KNUT FJELDSTAD, SCANPIX

utbyggingen. Overskridelsene var da på fem milliarder kroner. Mens Åsgardsprekken på nærmere ti milliarder kroner i 1999 tvang Harald Norvik til å gå.

Øker kostnadsprekken i Snøhvitprosjektet kan det avgjøre konsernsjef Olav Fjells framtid.

Fem milliarder kroner

Da Statoil med partnere leverte Plan for utbygging og drift av Snøhvit til myndighetene i fjor var kostnadsrammen på 40 milliarder kroner. Overskridelsene er i dag på rundt fem milliarder kroner. En milliard kroner stammer fra forsinkelsene i forbindelse med Esas behandling av skatteklagen.

Mens Esa behandlet klagen stoppet arbeidene på anleggsområdet på Melke-

øya i fire måneder. Statoil sa i august i en pressemelding at selskapet hadde som målsetting å gjennomføre prosjektet til opprinnelig budsjett og tid.

Det kostet Statoil to milliarder at tyske Linde feilberegnet vekten på stål, som skulle brukes i en lektre. De siste to milliardene i overskridelser skal ifølge det Klassekampen kjenner til også komme fra Linde.

Flere overskridelser

Når man gjør kostnadsverslag er det like stor sannsynlighet for å komme under som over, sier Statoilanalytiker Arnstein Wikestrand.

Wikestrand sier videre at prosjekter på norsk sokkel i flere tilfeller har gått over sin kostnadsramme. Spørsmålet er om Snøhvitsprekken tas fra den ekstra potten for uforutsette utgifter prosjektet har eller om det blir en økning i den total kostnadsrammen.

Prosjektet har nemlig en overskridelsepott på pluss 10 prosent, det vil si drøye 4 milliarder kroner. Etter det Klassekampen kjenner til er det bedre om sprekken taes på uforutsette utgifter, fordi da øker ikke prosjektets ramme.

– Men kostnadsoverskridelsene har nok bare såvidt begynt, sier Halgeir Langeland.

Snøhvit skal være klar for produksjon i 2006. Flere uforutsette utgifter kan

dermed komme, og da er det uklokt å ha brukt opp potten for uforutsette utgifter så tidlig i utbyggingen.

Langeland mener at olje- og energiminister Einar Steensnæs må inn og snakke med Statoil med partnere og deretter orientere Stortinget om saken.

Bekymrede partnere

Flere Snøhvitpartnere er urolige over kostnadsoverskridelsen.

– Vi liker ikke kostnadsoverskridelsene og er bekymret siden dette skjer så tidlig i prosjektet, sier informasjonsdirektør i Peto-ro, Sveinung Sletten til Klassekampen.

Sletten sier videre at Peto-ro vil foreta en nøye gjennomgang av prosjektet og hva som har skjedd.

Norsk Hydro har hatt sin Snøhvitlisens til salgs en stund.

– Det er en strategisk vurdering, Hydro satser ikke på flytende gass, såkalt LNG, og vil derfor ut av Snøhvit, sier informasjonsdirektør Hege Norheim.

– Vi har ikke sett tallene og har derfor ingen kommentar til overskridelsene før vi ser disse, sier Norheim.

Norheim forteller at det skal være lisensmøte torsdag i neste uke. Da forventer hun en grundig gjennomgang av Snøhvit.

kristin.haug@klassekampen.no

Snøhvit prosjektet

FAKTA:

■ Snøhvitprosjektet er det første gassprosjektet i Europa basert på flytende nedkjølt naturgass, såkalt LNG, og det første norske prosjektet i Barentshavet.

■ Gassen fraktes til land ved Hammerfest. Der kjøles gassen ned og fraktes på skip til kjøpere.

■ Prosjektet er det første LNG-prosjektet i Europa.

■ Kostnadsrammen er på 40 milliarder kroner

■ Prosjektet skal være ferdig i 2006

■ Statoil er operatør og eier 22 prosent

■ Staten eier 30 prosent av prosjektet gjennom

det heleide statlige oljeselskapet Peto-ro, og gjennom mer enn 80 prosent eierandel i Statoil. Kun 18,2 prosent av Statoil er på børs.

■ Den franske oljegiganten TotalFinaElf eier 18,4 prosent

■ Gaz de France eier 12 prosent

■ Norsk Hydro eier 10 prosent. Den norske stat eier 43,8 prosent i Hydro.

■ Amerada Hess 3,26 prosent

■ RWE-DEA eier 2,81 prosent

■ Svenska Petroleum eier 1,24 prosent

STOPP: Fiskerimottakene kan oppleve ytterligere ressursknapphet dersom LO nekter russiske trålere, innleid av norske redere, å losse i Norge.

FOTO: KARI WESTENGEN, SCANPIX

Leier russiske båter uten tariffavtaler

BOIKOTT: LO vil hindre russiske trålere uten tariffavtale for de ansatte, innleid av norske redere, å losse i Norge. – Vi legger oss ikke opp i interne forhold, sier Vebjørn Barstad i Fiskebåtrederne Forbund.

Av Morten Rønning

Lossing, lasting og alle typer tjenester blir stengt for russiske trålere i norske havner fra nyttår, dersom operatørene ikke gir mannskapet tariffavtaler.

Mange av dem er norske fiskebåtreidere som leier russiske fartøyer på bareboat-basis.

– Jeg antar at norske trålere opererer cirka 40 båter, som de leier fra russiske redere. Da snakker vi om nærmere 1500 ansatte som utelukkende har private avtaler med arbeidsgiver, hvor det blant annet slås fast at de blir oppsagt dersom de kontakter fagbevegelsen i Norge, sier

sekretær i Norsk Sjømannsforbund, Sveinn-Tore Falch, til Klassekampen.

Kvoterederier

De russiske fiskebåtreidere fungerer kun i egenskap av at de skaffer kvoter i russisk sektor til båtene. Disse er i utgangspunktet finansiert av vestlige banker, hvorav flere norske, og leies inn av norske redere. Til sammen opererer rundt 120 båter på denne måten ut fra Russland.

– De norske redere skyver ansvaret over på sine russiske motparter. Lønningene ligger på et russisk nivå, men viktigere er at det ikke finnes forsikringsavtaler og heller

ingen lønnsгарantier. Det ser vi hver gang en russisk båt blir tatt i arrest i Norge, sier Falch.

Ansatte fritt vilt

Han poengterer at investeringsbankene har innbakt i sine avtaler at båtene ikke skal anløpe russiske havner, i frykt for at båtene skal tas i arrest der på grunn av uoppgjorte forhold overfor russiske myndigheter. Finansieringen av båtene og kontraktene de er underlagt pålegger redere å levere fangsten i vestlige havner.

– De ansatte ombord er derimot fritt vilt. Ingen tar ansvar når disse tas i arrest i Norge, sier Falch.

LO har arbeidet for å få i stand tariffavtaler ombord i disse båtene i årevis, men ikke kommet noen vei overfor de norske redere.

– Hva skal til for at dere avblåser aksjonen som er varslet fra nyttår?

– Dersom vi faktisk ser at redere begynner å tegne avtaler, vil vi avblåse aksjonen,

sier Falch, som understreker at hele LO støtter opp om boikotten.

Kontrollmuligheter?

– En boikott av disse båtene vil kunne medføre øket omlasting fra fiskebåter til lasteskip til havs, noe som allereide i dag er et økende fenomen. Vi spør oss om vi har tilstrekkelige kontrollmuligheter i forhold til uttaket, dersom denne virksomheten øker ytterligere, sier avdelingsleder Vebjørn Barstad i Fiskebåtrederne Forbund til Klassekampen.

Han tror en boikott vil medføre at fangstene leveres andre steder, i Island eller nedover i Europa.

Flere av de norske fiskeriselskapene som leier inn russiske båter, eller fungerer som agenter for disse, er medlemmer i Fiskebåtrederne Forbund. Barstad, som har ansvaret for tariffavtalene innad i forbundet i forhold til de ansatte på norske båter, vil ikke legge seg opp i forholdene på russisk side.

BOIKOTT: Sveinn-Tore Falch

” En boikott av disse båtene vil kunne medføre øket omlasting fra fiskebåter til lasteskip til havs

Vebjørn Barstad, Fiskebåtrederne Forbund

FAKTA:

Russertorsk:

■ Sovjetunionen åpnet for leveranser av fangst i vesten i 1988, som et ledd i å oppgradere flåten, og den første bareboat-kontrakten ble inngått i 1993.

■ I 2000 utgjorde leveranser i Norge fra russiske båter med bareboat-kontrakter over 30 prosent av totale russiske leveranser, ifølge Fiskeriforskning. ■ Ifølge Sjømannsforbundet er rundt 40 av i alt 120 russiske fiskebåter som opererer i Barentshavet innleid av norske redere.

– Dette er en sak mellom russiske redere og de ansatte, som vi ikke legger oss opp i. Når det er sagt har vi som eget forbund erfart at tariffavtaler er en ryddig måte å ordne ansettelsesforhold på, sier Barstad.

morten.ronning@klassekampen.no

– Vil ramme fiskeindustrien

Nordlandsbanken er blant bankene som har vært delaktige i finansieringen av fiskebåter for russiske rederier som leies tilbake på bareboat-kontrakter til norske fiskebåtreidere. Informasjonssjef Bjørn Sture Trymbo ønsker ikke å gå i dybden av problemstillingene omkring en boikott, så lenge dette kun er en hypotetisk mulighet.

– Vi forstår at boikotten vil ramme de båtene som ikke har tariffavtale, men vårt engasjement begrenser seg til finansieringen, og vi har således ikke noe direkte engasjement opp i mot driften av båtene, sier Trymbo til Klassekampen.

– Vi sitter heller ikke med noen oversikt over hvordan avtaleforholdene er ombord

på de båtene vi har vært med på å finansiere. Det betyr ikke at slike forhold er underordnet, spesielt ikke hvis dette medfører at båtene rammes av boikott, påpeker Trymbo.

” Vårt engasjement begrenser seg til finansieringen

Bjørn Sture Trymbo, Nordlandsbanken

Han understreker at en boikott i norske havner først og fremst vil ramme fiskeindustrien, som langt på vei er avhengig av leveranser fra russiske båter.

– Det er mulig disse båtene ikke kan levere i Russland, men dersom

de skulle nektes å levere i Norge kan de hende finne andre steder å levere råvarene, sier Trymbo.

– Hvor mange slike båter har Nordlandsbanken vært med å finansiere byggingen av?

– Nei, det ønsker vi ikke å gå ut med, sier Trymbo.

morten.ronning@klassekampen.no

20 DAGER IGJEN!

Pr. 11.12.2002 kl. 11.00 har 5595 personer søkt om innsyn

Utledd og hjernevasket

Av Torgny Hasås

Rød Fronts sommerleir på Høylandet i Namdal i august 1972 ble grundig overvåket. En egen infiltrator deltok på hele leiren, og han forteller om systematisk hjernevask av deltakerne.

Kommunistiske kampsanger sammen med politiske diskusjoner er «en meget effektiv 'hjernevask', som 'jeg' absolutt kjente presset av», skriver han i sitt notat.

Men de utspekulerte ml-erne hadde også andre metoder, for eksempel å bli ledd av. «Det ble også satset mye på å trene opp den enkelte til å tåle å bli ledd ut. Dette er for SUF (ml) en viktig del av den politiske trening, fordi latteren og det å føle at man dummer seg ut, ofte kan være et ubehagelig våpen mot en. Dette ble i leiren praktisert ved at den enkelte måtte stå fram og synge alene, guttene måtte for eksempel jodle, etc.

De politiske aksjonen ute i bygden hadde også sin funksjon i opptreningen. I en fremmed bygd var det lett å få med også de som aldri har vært med på aksjoner før. De fleste var villige til å gå fra hus til hus når ingen kjente dem. På den måten fikk de erfaringer om hvordan det var å gå på slike «døraksjoner», og ville være modigere neste gang når de skulle sette i gang på sitt eget hjemsted», skriver rapportøren som av en eller annen grunn ikke hadde rapporten ferdig før i slutten av mars året etter.

Sommerleiren samlet rundt 200 personer og i rapporten på tre sider blir det nøye beskrevet hvordan leirstrukturen fremmer indoktrinering. Det er Jan Holm som har fått dokumentet i mappe. 25. november skrev vi i denne spalten om hans reise fra sommerleiren. Da fikk han haik med overvåkingspolitiet.

torgny.hasaas@klassekampen.no

Slik søker du innsyn

- Du trenger ingen begrunnelse for å søke om innsyn.
- De formelle kravene er at du oppgir: Navn, adresse og fødselsdato.
- Det vil lette Innsynsutvalgets arbeid om du oppgir hvilke politiske organisasjoner du har vært med i.
- Hvor i landet du har bodd.
- Søknaden sendes: Innsynsutvalget Postboks 8891, Youngstorget, 0028 Oslo
- Søknaden kan også sendes på e-post: innsynsutvalget@jd.dep.no
- For ytterligere informasjon se <http://home.no.net/overvak/>

– Må få nytt

RENTA: Norges Bank kuttet i går renta med en halv prosent, men sentralbanksjef Svein Gjedrem begrunner fortsatt rentepolitikken ensidig med prisstigningen. – Stortinget bør reformulere mandatet hans, sier De Facto-økonomen Roar Eilertsen.

Av Bjørgulv Braanen

Kritikken mot Norges Bank for høyrentepolitikken har vært massiv de siste månedene. De skarpeste kritikerne har hevdet at sentralbanksjef Svein Gjedrem tolker mandatet for snevert ved å ikke ta hensyn til sysselsetting og industrien. I stedet velger han ensidig å fokusere på inflasjonsmålet på 2,5 prosent.

– Det viser at konflikten rundt dette de siste månedene er der fortsatt. Når han fortsatt ikke tar hensyn til formuleringene om sysselsetting og produksjon, bør Stortinget reformulere mandatet hans, sier sosialøkonom Roar Eilertsen i forskningssenteret De Facto.

Kristelig Folkepartis parlamentariske leder Jon Lilletun hevdet det samme i et intervju med Dagsavisen i går.

Uteblitt fest

I sin begrunnelse for å kutte renta fra 12. desember, valgte sentralbanken å ikke gå tilbake på sin egen mandatdefinisjon.

Som eneste begrunnelse for å kutte renta het det at «etter en samlet vurdering av risikobildet ser

Norges Bank det nå som mer sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir lavere enn 2,5 prosent». Denne nedjusteringen er et resultat at det ikke ble noe av «kjøpefesten» som Norges Banks hadde spådd ville komme som resultat av lønnsoppgjøret.

Sentralbanken ga også signal om at neste renteendring mest sannsynlig blir et nytt kutt i januar.

I finanskreter ble rentekuttet mottatt som en overraskelse ettersom det der var en utbredt oppfatning at Norges Bank ikke kan endre renta uten å varsle det på et rentemøte i forveien.

For seint

Roar Eilertsen i De Facto er glad for rentekuttet, men mener det kommer lovlig seint.

– Hensynet til sysselsetting og kronekurs tilsier at det norske rentenivået er altfor høyt. Det ligger nå på 6,5 prosent fra Norges Bank mot 2,75 i euro-området og 1,25 i USA. Med så stor rentedifferanse vil det fortsatt være et sterkt press på krona og dermed på industri-sysselsettingen. En mer sosial politikk hadde vært å sette renta ned

med to til tre prosent, og så skattlagt de med størst inntekter, blant annet ved å øke kapitalbeskatningen fra 28 til 31 prosent.

– Har Norges Banks rentepolitikk i realiteten vært en bevisst politikk for å minske sysselsettingen i industrien og sluse den over til tjenesteytende sektor?

– **Hele handlingsregelen som har gått ut på å**

fase inn oljeinntekter, er i realiteten en politikk for å endre sysselsettingen fra industri til tjenesteyting. Men de har litt panikk nå, fordi det går altfor fort.

– Har radikale økonomer også understøttet denne politikken?

– Den dimensjonen som regjeringen ikke har hatt med er en aktiv industripolitikk, som bidrar

” Det norske samfunnet blir veldig mye dårligere hvis vi ikke har industri

Roar Eilertsen, De Facto-økonom

KOMMENTAR

Ganske dramatisk, ble det sagt om rentekuttet til Norges Bank.

Førjulsmunter revirmarkerin

■ Pressekonferansen der kuttet ble presentert var uten spor av dramatik. Kanskje må visesentralbanksjef Jarle Berge ta skylda for det. Sjefen sjøl, Svein «Gjedda» Gjedrem, var ikke å se. Hans nestkommanderende, Berge, virker som om han har genuine anlegg for jovialitet.

Tretti pressefolk, med stort og smått, var møtt fram til seansen. Berge redegjorde beundringsverdigg knapt for det som sto i

de allerede utdelte dokumenter, nemlig at styringsrenta var satt ned med 0,5 prosent. Begrunnelsen for dette vidunderlige faktum ga han også ordknap.

Boligprisene har gått ned. Det er mindre optimisme i husholdningssektoren.

■ Dermed kan Norges Bank kutte renta uten å forlise sitt mål og destruerende mantra, som er at inflasjonen bare skal være

på 2,5 prosent.

Finansavisen Berge om ikke rentekuttet viste at bankens tidligere analyser av den økonomiske situasjonen var feilaktige.

– Nei, svarte Berge. Han tilføyde noe om aggressive rentekutt i utlandet.

Dagens Næringsliv kalte kuttet ganske dramatisk og spurte om Statistisk Sentralbyrå har

spurt vært flinkere til å spå enn hva Norges Bank har vært.

– Nei, svarte Berge. Han tilføyde at de framførte sikkert ville ha blitt forundret dersom han hadde svart ja.

Denne replikken utløste moderat kollektiv humoring i salen.

■ Dagbladet, som hadde LOs og NHOs krav om

mandat

KUTTER: Sentralbanksjef Svein Gjedrem kutter renta, men holder fast på tolkningen av mandatet.

FOTO: ERLEND AAS, SCANPIX

til å utvikle industri som kan forsvare et høyt kostnadsnivå. Det er riktig at den industrien som er avhengig av lav lønn ikke har noen framtid i Norge, men en industri med høy kompetanse som ikke baserer seg på å konkurrere på lønn, har det. Det er viktig for Norge å ha en industri, blant annet av hensyn til kompetanseheving og teknologi. Det norske samfunnet blir veldig mye dårlig

gere hvis vi ikke har industri.

– Hvis Norges Bank kutter en halv prosent også i januar, begynner det ikke å monne da?

– Nei, det gjør ikke det. Med så stor rentedifferanse i forhold til utlandet, vil kapitalplasserere fremdeles ha god grunn til å flytte kapital til Norge og det presser kronekursen opp, sier Roar Eilertsen.

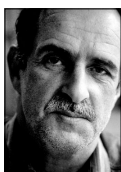
bjorgulv.braanen@klassekampen.no

rentekutt som forsidesak tirsdag, ville vite om presset fra organisasjonene hadde betydning noe.

– Vi leser aviser, svarte Berge.

Aftenposten, som stadig evner å framføre et spørsmål i en bedrevitende og smått fornermet tone, ville vite om hvorfor ikke utviklingen i kronekursen ...

■ Her glapp det dessverre for Klas-

Jon Michelet

jon.michelet@klassekampen.no

sekampens utsendte i det han skulle notere «relevant», eller kanskje det var «ikke relevant».

Våre kollegers markering av revir hensatte oss i en småmunter førjulsstemning som faktisk varmet ganske godt da vi bega oss ut i sprengkulda på Bankplassen i hovedstaden.

VIL HA KUTT: Subhash Thakur fra Det internasjonale pengefondet (IMF) stiller klare krav til et kutt; lønnsveksten må ned.

FOTO: BJØRN SIGURDSON, SCANPIX

Norges Bank må «avpolitiseres»

ØKONOMI: IMF vil slippe Norges Bank fri og oppheve ordningen med at de politiske partiene på Stortinget oppnevner medlemmer til sentralbankens styre.

Av Espen Løkeland-Stai

Subhash Thakur fra Det internasjonale pengefondet (IMF) presenterte i går sin årlige rapport om norsk økonomi. I rapporten berømmes Bondevik-regjeringa for at den har lovt en varig reduksjon av «den høye skattebyrden» i Norge.

IMF roser også Norges Banks politikk i store ordelag. Det hevdes i rapporten at Norges Bank i sin inflasjonspolitikk har dratt veksler på «det ypperste av internasjonal praksis».

Men pengefondet er misfornøyd med at Norges Bank ikke står enda friere i forhold til det politiske liv enn i dag. Derfor går IMF inn for at oppnevningen av medlemmer til Norges Banks styre skal «avpolitiseres».

«Eufori»

I dag oppnevnes medlemmene i Norges Bank-styret av de politiske partiene på Stortinget. IMF mener det i stedet må oppmuntres til å oppnevne «profesjonelle med pas-

sende ekspertise».

– Oljeformuen fører til en nesten euforisk stemning der alle vil ha sin del, sa Subhash Thakur fra IMF under presentasjonen i går. IMF er opptatt av at lønnskravene må stoppes, krav som Pengefondet karakteriserer som «overdrevne» («excessive»). Kravet om lavere lønnsvekst kommer sammen med en hel pakke anbefalinger for norsk økonomisk politikk. For selv

om Thakur gratulerte Per-Kristian Foss med et stramt budsjett og roste Gjedrem for lav inflasjon er ikke IMF helt fornøyd med Norge.

Foss fikk blant annet en advarende pekefinger mot for stor bruk av oljeinntektene og brudd på handlingsregelen som innebærer at regjeringen kan bruke en avkastning på om lag fire prosent av oljefondets verdi over statsbudsjettet.

Forutsetninger

Dagens pensjonssystem er ifølge IMF ikke bærekraftig, økte utgifter til offentlige

pensjoner kan bli kostbare og IMF støtter derfor arbeidet med en pensjonsreform og ønsker fortgang i dette.

I rapporten legges det fram en rekke forutsetninger for et Norge i IMF's bilde:

- Mer privatisering og konkurranseutsetting
 - Moderate lønnsoppgjør
 - Lavere skatter
 - Mindre subsidier til landbruket
 - Åpne grenser for handel med landbruksprodukter
 - Et mer fleksibelt arbeidsmarked
 - Mindre bruk av over-skuddet fra oljefondet i Norge
 - Fortgang i arbeidet med pensjonsreformen
 - Et system som ikke gjør det lønnsomt å være arbeidsledig
- Blant annet.

– Bulldozer

– Jeg tror dette vil bli nyttige innspill i den norske debatten, sa en tydelig fornøyd finansminister da han fikk overlevert rapporten i går.

Stortingsrepresentant Audun Lysbakken (SV) har forståelse for at Foss mener innspillene vil være nyttige.

– Det IMF gjør her er å servere tradisjonell høyrepolitikk som passer som hånd i hanske for Høyre. Slik får de en ekstern ekspertise som kan bekrefte den norske høyresidens politikk, sier Lysbakken før han legger til:

– IMF er en bulldozer for nyliberalismen.

Representanten fra finanskomiteen tror ikke på et politisk flertall for IMF's anbefalinger.

– Det er så markedsorientert og så høyreorientert at det er vanskelig å se for seg.

Finanskomiteen behandler i disse dager kredittmeldingen fra regjeringen, der IMF er viet stor plass.

– Men det er knapt en kritisk merknad om IMF å finne, sier den IMF-kritiske finanspolitikeren.

espen.laukeland@klassekampen.no

Dette er IMF

- Det internasjonale pengefondet (IMF) ble opprettet i 1945 på Bretton Woods i New Hampshire, USA.
- Organisasjonen har til formål å promotere valutasamarbeid og internasjonal handel, samt å bistå med lån til stater som trenger det.
- Lånene gis mot løfter om å gjennomføre IMF's struk-

turendringsprogrammer, som har en svært liberalistisk karakter.

■ IMF har 183 medlemsland. Bare Cuba, Nord-Korea og noen få mini-stater står utenfor.

■ Hvert år kommer en delegasjon fra IMF til Norge for å gjennomgå norsk økonomi og norsk økonomisk politikk. Konklusjonene blir samlet i en årlig rapport.

FAKTA:

Bare enige om

TOPPMØTE: Nettverket Stop Volden mener det er riktig fokusere på ikkevold, i stedet for politiske spørsmål.

Av Eline Lønnå, København

I ettermiddag samles EU-toppene i Rådet til møte for å bli enige om østutvidelsen av unionen. Men også rundt 20.000 demonstranter, hvorav rundt 5000 fra utlandet, er ventet til den danske hovedstaden.

– **Alt er klappet og klart, sier Sofie Krogh Andersen fra NGO Forum Stop Volden, som er paraplyorganisasjonen bak mot-toppmøtet som starter i København i morgen, og et folkemøte på lørdag.**

– Vi har 72 medlemsorganisasjoner, så det er umulig å forsøke å komme fram til noen politisk plattform, sier Krogh Andersen. Hensikten med Stop Volden er ene og alene å skape et rom for en fredelig, politisk dialog.

– Det er her vårt fokus ligger. Det skal så lite til for å ødelegge alles sjanse til å komme fram med sitt budskap. Derfor navnet, Stop Volden.

Etter Gøteborg

Stop Volden er blitt kritisert for å være kjøpt og betalt av myndighetene, som har delt ut 15 millioner kroner til frivillige aktiviteter under formannskapet. Stop Volden har fått tre millioner herfra. Enkelte har også kritisert Stop

Volden for ensidig å fokusere på vold og slik å gjøre det vanskeligere å nå gjennom med kritikk av og motstand mot EU.

Sofie Krogh Andersen avviser dette, men sier man må huske at Stop Volden ble dannet da sårene etter tumultene i Gøteborg fortsatt var åpne.

– Mange aktivister som hadde vært med i Gøteborg var bekymret for at det politiske arbeidet skulle drukne i pressens dekning av bråk. Vi gjør det slik for å sikre ytringsfriheten, sier hun.

Ingen garanti

Krogh Andersen understreker at organisasjonene er godt forberedt, og håper at toppmøtemotstanden her kan bli et forbilde for senere anledninger. Hun mener noen av deltakerne i nettverket urettmessig blir anklaget for å være poten-

sielle bråkmakere fordi de har varslet sivil ulydighet, slik som Globale Rødder.

– Også disse står fullt og helt på en plattform for ikkevold. Vi tror dette skal gå bra. Men det gis selvsagt ingen garantier, sier Krogh Andersen.

Flyktningmottak

Stop Volden er hovedansvarlig for innkvartering av de tilreisende demonstrantene, og de fleste kommer til å bo på et nedlagt flyktningmottak. Det har vært vanskelig å få skoler til å huse aktivister, melder Jyllandsposten.

Krogh Andersen sier at sju skoler skal brukes, men vil ikke si hvilke.

– De negative medieoppslagene gjør at skolene har bedt om ikke å bli omtalt.

Stop Voldens arrangementer starter i morgen tidlig, med det Krogh Andersen håper vil bli et folkelig speilbilde av det offisielle møtet.

– I tillegg til seminarer blir det Meningenens Markedsplass, barneaktiviteter og et pressesenter for å bedre dialogen mellom organisasjonene og pressen.

eline.lonna@klassekampen.no

OPTIMIST: Sofie Krogh Andersen mener det er all grunn til å tro at toppmøtemarkeringene vil bli en stor suksess. FOTO: ELINE LONNÅ

– Passunionen

EU: Svensk og dansk politi innfører skjerpet kontroll langs de ellers åpne nordiske grensene. – Det kan se ut som den nordiske passunionen her blir satt til side, sier Dag Seierstad i Nei til EU.

Av Maren Sæbø

Svensk politi har varslet at de oppretter kontroll ved grenseovergangene til Danmark i Skåne denne uka, i forbindelse med toppmøtet i København. Svensk politi vil sjekke trafikk begge veier. Dansk politi påpeker at nordiske borgere kan slippe unna med identitetspapirer på vei over Øresundbrua, men at reisende langveisfra må vise pass.

Grensekontrollene skaper forvirring blant reisende på vei til EU-toppmøtet i København. Politiet i Skåne vil ikke utdype hvorfor reisende på vei fra København er interessante, men opplyser at de frykter at Malmø vil bli brukt

som overnattingsplass for demonstranter, melder Sydsvenska Dagbladet.

Begge våre naboland har iverksatt en artikkel i Shengen-avtalen som gir hjemmel til å opprette midlertidig grensekontroll «når hensynet til den offentlige orden eller statens sikkerhet krever det».

– Det kan se ut som den nordiske passunionen her blir satt til side, sier utredningsleder Dag Seierstad i Nei til EU til Klassekampen.

Shengen-register

– Hvis passkontroll innføres må man kunne få informasjon om dette på alle utreisesteder. Nei til EU har ikke fått noen

SKJERPET: Danske politikjoretøyer i beredskap for EU-toppmøtet som åpner i dag. En omstridt artikkel i Shengen-avtalen åpner for skjerpet grensekontroll. FOTO: JENS NOERGAARD, SCANPIX

ikkeevold

Tror på fredelig protest

Av Eline Lønnå, København

Sjansene for at alt vil gå rolig for seg under protestene mot EU-toppmøtet i København er langt større enn de var i Göteborg i fjor sommer. Det mener den svenske politiinspektøren Mikael Oskarsson, som er kriminolog ved universitetet i Stockholm. Han begrunner dette

med at det danske politiet har langt mer erfaring i å takle politiske protester enn deres svenske kollegaer.

Oskarsson jobber med en doktorgradsavhandling som skal sammenlikne de to toppmøtene. Til det danske nyhetsbyrået Ritzau sier han at det er en mer radikal politisk kultur i Danmark.

– Politiet er vant til sammenstøt. I Sverige har man ikke slik erfaring, sier Oskarsson.

Politiforskeren viser til urolighetene i bydelen Nørrebro i København 18. mai 1993, da politiet avfyrte mer enn 100 skudd mot folkemengden.

– Man har tatt med seg erfaringene fra denne hendelsen, og arbeider på en helt annen måte i dag, sier Oskarsson, og viser til de nye pansrede politivognene. Disse såkalte «hollendervognene» spiller en stor rolle i politiets «mobile konsept», som skal gjøre det lettere å gripe inn overfor menneskemengder. Men Oskarsson er også opptatt av at politiet må ha psykologisk sans.

– Det handler om å ha is i magen. Og signaler er meget viktige. Om man har hjelmen på eller av, om man står langt unna eller tett på. Det er mye psykologi i dette, sier Oskarsson til Ritzau. Han peker også på at de siste større politiske protestene i Europa har gått fredelig for seg, i Sevilla, Oslo og Firenze.

der. Hendelsene i Göteborg kan tyde på at det ikke er så mange, tror Seierstad

Shengen uklar

Hvem og hva som registreres i Sis er derimot uklart. Siden Norge vedtok avtalen i 1999 har politiet kunne innhente flere opplysninger om personer enn hva de nasjonale politivedtektene åpner for.

– Dette var en viktig del av debatten før Stortinget vedtok Shengen. Rettsikkerheten var et sentralt argument for de som stemte nei til avtalen. Shengen-avtalen åpner for at politiet kan registrere flere opplysninger om personer enn hva vi er vant til, sier Seierstad og avslutter:

– Shengen har litt karakter av en strikk: Hvis den tøyes kan den tøyes veldig langt. I et samfunn hvor politiet er under demokratisk kontroll er dette mindre farlig, men mangler denne kontrollen kan politiet fort bli en stat i staten.

maren.saeboe@klassekampen.no

KOMMENTAR

Onsdag var tekno-guttas dag i Jon Johansen-saka. Aktor førte to vitner som har greie på data. Ikke uventa støtta de aktorats syn. Eller gjorde de det?

Dustene i Hollywood

■ Etter lønsj snakka S. I. Mjøltnes, amanuensis ved NTNU. Han har jobba med databeskyttelse for for industrien sia 1985. Og han starta med noe som kunne lyde som en knusende anklage mot Jon Johansen: – Det Jon har gjort, nærmer seg industrielt hærverk. Lovlig næringsvirksomhet prøver å beskytte seg, og så bryter folk beskyttelsen.

Men så kom en pussig tilføyelse: «uansett lovlig». Mjøltnes snakka altså om noe han ikke liker, ikke noe han veit er forbudt. At en gammel industrigutt ikke liker at ungdommen tukler med beskyttelsessystemer, forbauser vel ingen. Om det hører hjemme i retten er ei

anna sak. (Andre datafolk – for eksempel den minst like akademisk kompetente Gisle Hanemyr – er uenige, fordi de mener det Jon har gjort forsvarer klare samfunnsinteresser. Men Gisle var, heller ikke overraskende, ikke aktors sakkyndige.)

Men så gikk Mjøltnes videre med en minst like knusende anklage mot DVD-industrien og Hollywood! Han sa at: – Kryptering av DVD-er gir forbruker ingenting. Ingen kvalitetsforbedring, ingen bedre funksjonalitet. Tvert imot, den gjør platene dyrere. Men Hollywood stoler ikke på DVD-kjøperne. Derfor vil filmeiera at platene skal krypteres, sånn at kjøperne ikke kan kopiere dem til andre. Dette er egentlig en absurd og teknologisk uløselig problemstilling! sa Mjøltnes.

På den ene sida spre noe i massemålestokk, på den andre sida hindre kopiering! Ingen løsninger av denne typen kan på lang sikt fungere.

■ Det industrien egentlig prøver, er å gjøre kopiering vanskeligere ei stund. Men i tillegg skal dette gjøres så billig som mulig, og derfor blir det gjort dårlig. Mjøltnes gjentok flere ganger at beskyttelsen «ikke fulgte militær standard». Ja, han kalte ordrett sitert beskyttelsesstandarden for ei «dustete teknisk løsning». Han

sa at «industrien har feilet»! Og han ungikk omhyggelig, etter gjentatte spørsmål fra aktor Sunde, å si at krypteringa beskyttainnholdet på DVD-platene. Han sa at dens hensikt er å beskytte.

Når'e gjelder kryptering tror jeg på Mjøltnes. Og han bekrefta fullt ut det jeg skreiv i går: «Beskyttelsen» DeCSS brøyt, var som stråhytta til Gisen I Eventyret: Bare tull!

Ellers brukte aktor Sunde Mjøltnes til å snakke om saker han ikke hadde greie på. For eksempel at bruk av kallenavn på nettet tyder på kriminelt sinnelag. Og at du ikke kan bruke linux-programmer

på en Windows-PC. Begge deler viser at Mjøltnes er datagubbe med kompetansen sin fra før internett og Linux.

■ Økokrims egen Villumsen – han som gjorde forhøret og razziaen

hos Jon Johansen i januar 2000 – var dagens andre ekspertvitne. Ingen tvil om at han er en dyktig datamann – han har nå hoppa over i det verdensledende norske datafirmaet IBAS.

Men Sunde brukte ham til det hun har bygd hele saka rundt til nå: Å dra Johansens motiver i tvil. Metoden er blitt berykta fra noen uheldige programmer i TV 2: replikker klippa ut av sin sammenheng, gjengitt med dyster musikk i bakgrunnen! Eksempel: Jon er på ei Linux-nettliste der det er mange innlegg om juss. Det irriterer ham. Altså driter han i lov og rett! Jon er i krangel med en Linux-fyr, og sier at alle Linux-fanatikere bør skytes :-). Altså bløffer han når han sier han bryr seg om Linux!

■ Det viktigste onsdag var at aktors ekspert bekrefta at Hollywoods og DVD-industriens «beskyttelse» var «dustete». Jon Johansen avslørtedet, og det var veldig pinlig for noen. Hvem lurte altså hvem? Og hvem er «forbryterne» her?

Tron Øgrim
tron@steinen.net

blir satt til side

direkte beskjed om dette fra politiet. Vi oppfordrer medlemmene våre til å medbringe identifikasjon, det er uansett ikke tilrådelig å reise uten dette, sier Seierstad.

Rikspolisjefens kontor i København hadde ikke anledning til å snakke med Klassekampen igår. Men i en pressemeling opplyses det at grensekontroll innføres for å forhindre innreise av utlendinger som mistenkes for å ville begå uroligheter».

Politiet åpner for utvisning av personer på individuelt grunnlag, uten at det opplyses om hvilke kriterier som ligger til grunn for dette.

– Vi regner med at de vi sender kommer inn, vi har forstått det sånn at det skal foretas stikkprøver, sier Seierstad.

– Det har vært antydning fra Danmark at politiet vil ta i bruk Shengen Information System (Sis). Hva med de som eventuelt er registrert der?

– Vi vet ikke hvor mange nordmenn som er registrert

eline.lonna@klassekampen.no

MED ANDRE ORD

Den siste politiske aktør som var rekna for å vere ein akseptabel forhandlingspartner i Moskva har no vorte sett ut av spel.

Sakajev ute av spel

Det er inga stor overrasking at Akhmed Sakajev er sett fri. Dei russiske myndighetene hadde få bevis å sende til Danmark, og det verkar som om dei hadde små forventningar til nokon gong å få han utlevert.

Russiske tenestemenn skulda først den tsjetsjenske politikaren for å vere ein «terrorist», men seinare endra dei skuldingane til deltaking i «væpna opprør» og i ei «ikkje-autorisert væpna gruppering» (som den russiske regjeringa no kallar dei militære styrkane i den tsjetsjenske republikken). Problemet er at kvar tsjetsjenar som forsvarar heimlandet sitt etter at føderale styrkar invaderte i 1994 kan verte skulda for opprør.

Faktisk var det ikkje noko opprør som fann stad i den perioden: Republikken var i røynda uavhengig frå 1991 til 1994, og då føderale styrkar invaderte territoriet, hadde det allereie sine egne militær styrkar, politi og til og med eit kulturdepartement som var leia av Sakajev.

Eigne kriteria

Om ikkje det er nok: Dumaen vedtok eit amnesti i mars 1997 der dei ettergjer straff for stridande på begge sider i den tsjetsjenske krigen (1994-96). Dette var meir eit middel for å forhindre rettsforfølging av krigsforbrytarar blant russiske generalar enn det var ein gest frå dei føderale myndighetene.

Men etter 1999 gløymde dei føderale myndighetene på ein eller annan måte forpliktingane sine og tok til å sende folk som kom under amnestiet i fengsel. Og naturlegvis utvikla dei russiske generalane sine egne kriteria: Dei bestemte at kvar tsjetsjensk mann eldre enn 12 år var ein potensiell terrorist. Det er den offisielle politikken til den øvste leiinga i den føderale hæren, og han har aldri vorte fordømt eller kritisert av føderale tenestemenn. Frå denne ståstaden kan Sakajev klart verte rekna for terrorist.

Men dette hindra han ikkje i å ha eit møte med presidenten sin utsending Viktor Kasantsev i Moskva i fjor, då president Vladimir Putin undersøkte om det var mogleg å få til ei politisk løysing.

Som forventa

I alle fall var det klart frå byrjinga av at det som var godt nok for den russiske statsadvokaten ikkje var tilstrekkeleg for ein dansk rett. Etter frigjevinga av Sakajev retta mange

politikarar i Moskva sin kritikk mot statsadvokaten for handsaminga av saka. Men statsadvokaten gjorde så godt han kunne. Det verkar som om dei mottok ordren om å etterforske Sakajev etter at han var arrestert. Og det er særers vanskeleg å samle prov som ikkje finst og å etterforske kriminelle handlingar som aldri fann stad. Dette må ha vore ganske klart frå byrjinga av både for statsadvokaten og for dei i Kreml som sette i gong kampanjen mot Sakajev.

Det er symptomatisk at den offisielle reaksjonen i Moskva var mykje mildare enn den som kunne ha vore forventa etter lurvelevenet kring Danmark si avvising av å forby den tsjetsjenske verdskongressen i København i oktober. Det er ganske klart at det som hendte var akkurat

det som var forventa. Men kvifor var det då naudsynt å gå til sak? Der er så klart alltid gode grunnar for å mistenkje at nokre byråkratar ganske enkelt ville glede sjefane sine og gikk litt for langt – der hovudsaka var å vise innsats og entusiasme, ikkje å oppnå resultat.

Men der finst ei anna forklaring, som går ut på at myndighetene ikkje hadde nokon intensjon om stille Sakajev for retten. Det dei ville var å sverte han som ein potensiell partner i fredsprosessen og å gjere det umogleg for russiske

politikarar og byråkratar å etablere kontakt med han i over-skodeleg framtid.

Bortkasta tid

Dersom det er tilfellet, lukkast politikken: Den siste politiske aktør som var rekna for å vere ein akseptabel forhandlingspartner i Moskva har no vorte sett ut av spel.

Det seier sitt at statsadvokaten rett etter frigjevinga av Sakajev informerte pressa om at han i nærmaste framtid ikkje kom til å legge fram noko klage for den europeiske menneskerettsdomstol på avgjerda til dei danske myndighetene om å avvise utleveringa av han. Statsadvokaten veit svært godt at det ville ha vore bortkasta tid – og meir audmjuking er ikkje kva dei treng.

På same vis, når det gjeld forsøka på å få Sakajev utvist frå Storbritannia, har det vore ein del sinte utspel frå russiske tenestemenn, men ikkje meir enn det.

Det reelle politiske målet har allereie vorte nådd. Og, som ofte før, internasjonal politikk har vorte underordna innanlandske omsyn. Og når det gjeld statsadvokaten, så tok han støyten for avgjerder som var tekne andre stader.

Boris Kagarlitskij,

direktør ved Institute of Globalization Studies i Moskva

Omsett av Stig B. Dørmænen.

AUDMJUKING: Det er inga stor overrasking at Akhmed Sakajev er sett fri, russiske myndigheites reelle politiske målet er allereie nådd. Sakajev vart arrestert i London og utkausjonert av Vanessa Redgrave tirsdag.

FOTO: REUTERS/SCANPIX

Konsesjon etter personregisterlova:

Siste frist for å søkje konsesjon etter personopplysningslova eller helseregisterlova

Overgangsordningane etter den gamle personregisterlova går ut med verknad frå 1. januar 2003.

Dei som er ansvarlege for handsaming av personopplysningar med konsesjon etter den gamle personregisterlova, må søkje om ny konsesjon etter personopplysningslova eller etter helseregisterlova innan 1. januar 2003.

Unnatak frå konsesjonsplikt

Mange handsamingar av personopplysningar som tidlegare kravde konsesjon, er ikkje lengre konsesjonspliktige. Det må i staden sendast melding til Datatilsynet før handsaming kan settast i gong.

Meldefristen er 1. januar 2003. Det er jamvel unnatak også frå meldeplikta.

Informasjon og elektroniske skjema

Meir informasjon om konsesjons- og meldeplikta finn du på heimesida til Datatilsynet. Her finn du og søknads- og meldeskjema.

www.datatilsynet.no

Datatilsynet

MED ANDRE ORD

Skulle man virkelig sensurere Mozart på grunn av hans fruktbare samarbeid med en jøde? Slike spørsmål måtte de tyske nazistene streve mye med.

Nazistenes s

Lars Tore Flåten
er redaktør i tidskriftet Filologen.

Totalitære stater har opp gjennom tidene hatt en lei tendens til å ville kontrollere kunstuttrykk. De musikalske har kanskje ikke vært gjenstand for mest oppmerksomhet, men også her har forskjellig grad av sensur blitt tatt i bruk.

Det faktum at mye musikk er løst fra en tekstlig sammenheng, gjør eksplisitte ytringer vanskelig. Individer opplevelse av musikk er også ulik. Allmenne normer for hva som er god musikk er derfor vanskelig, og kanskje også uønskelig, å opprette. Tyskland under nazistene er i så måte et interessant studium, med tanke på den enorme renovasjonen av musikklivet som fant sted. Hva slags motiver lå til grunn for denne fornyelsen, og hvordan ble den gjennomført?

Weimartidens Tyskland

Årene mellom nazistenes makttovertagelse i 1933 og den andre verdenskrigs slutt i 1945 har ofte blitt behandlet som et isolert fenomen, både geografisk og tidsmessig, noe som antagelig har forsterket særtrekkene ved tysk nasjonalsosialisme i for stor grad. Reaksjonære og rasistiske strømninger var helt klart deler av et felleseuropeisk tankegodt.

Samtidig overtok nasjonalsosialistene en del ideer og holdninger som allerede hadde blitt fremmet en god stund, og som i løpet av Weimartiden fikk økt oppslutning i visse kretser. Likevel kommer man ikke bort fra at det var i Tyskland, under nasjonalsosialistenes diktatur, disse holdningene kom klart til uttrykk og fikk en systematisk utforming.

Weimartidens Tyskland var et splittet samfunn der ekstremt reaksjonære og progressive krefter kjempet om hegemoniet innenfor det politiske, sosiale, økonomiske så vel som det kulturelle liv. Denne uensartede tilstanden kjennetegnet også musikklivet der en pluralistisk og eksperimentell retning fikk mange nye tilhengere. Men også motstandere. Berlin var en av tidens største musikkmetropoler der ulike strømninger, spesielt amerikanske, møttes og begeistret særlig den unge delen av publikum. Musikalsk toleranse ble i stor grad utøvet og fremmet av myndighetene. Men alle dis-

se fremmede påvirkningene ble ikke tatt like godt imot av dem som mente at landet måtte gjenvinne sin storhet ved å søke tilbake til det genuint tyske. Man kunne ikke gjenreise en på alle måter såret nasjon ved å lytte til såkalt negerjazz.

Bayreuthfestivalen

Fram til midten av 1920-årene hadde kritikerne av den internasjonale samtidsmusikken utgjort en marginal gruppe. Bayreuthfestivalens gjenåpning i 1924 markerte et skille for disse antimodernistiske kreftene. Etter fremførelsen av Richard Wagners *Die Meistersinger* på åpningsdagen av festivalen brøt det begeistrede publikum ut i en spontan og følelsesladet versjon av den tyske nasjonalsangen. Festivalen ble i årene som fulgte et symbol på nasjonalistisk kritikk av myndighetenes kulturelle politikk.

Det var en politikk som ble koblet med internasjonale jødiske krefter. Slike holdninger kom også til uttrykk i flere nystartede tidsskrifter, deriblant *Bayreuther Blätter*, som ble drevet av Wagner-disippelen Hans von Wolzogen. *Tidsskriftet for en åndelig fornyelse av tysk musikk* spilte på de samme strengene. I den grad sistnevnte tok for seg samtidsmusikk, omhandlet artiklene komponister som motarbeidet modernismen.

Ifølge redaktøren, Heuss, ble tysk musikklevet i filer av franske, jødiske og bolsjevistiske krefter. Heuss var også sentral i protestbevegelsen da den jødiske Alfred Schönberg ble utnevnt til å undervise i komposisjon i Berlin. Tidsskriftene kunne også inneholde oppfordringer om å stemme på partier som ville verne om den opprinnelige tyske kulturen. Da nasjonalsosialistenes oppslutning begynte å øke mot slutten av 20-årene, ble mye av dette tankegodset overtatt og gjort til offisiell politikk. Allerede i 1930 fikk nasjonalsosialistene en sjanse til å sette sin politikk i ut i livet da de vant valget i Thüringen. Alle umoralske og fremmede elementer skulle elimineres.

Forbud mot jazz

Offentlig framførelse av jazz ble forbudt, og oppføringer av verkene til modernistene Stravinskij og Hindemith mistet sine statlige subsidier. Organiserte mobber begynte

å forstyrre konserter de mente var fremmed for den tyske folkesjelen. Etter krakket i 1929 minsket de samme subsidiene til alle samfunnsområder, og en rekke statlig ansatte, deriblant musikere, mistet sine jobber. Kravene om å beskytte musikere av tysk blod hadde derfor både rasistiske og rent proteksjonistiske motiver. Flere av de arbeidsløse musikerne opprettet også organisasjoner der tysk musikk og politisk taler ble kombinert. Begge elementene var uttrykk for misnøye med myndighetenes kulturpolitikk.

Nasjonalsosialistene overtok makten i 1933, og fornyelsen og renselsen av kulturen ble raskt satt i system. I likhet med samfunnet ellers ble også musikklivet ordnet korporativt. Musikerne ble inndelt i ulike organisasjoner, og lisenskort ble utdelt for å sikre at medlemmene var politisk og rasemessig tilfredsstillende. Men selve ansvarsfordelingen var meget kompleks, og flere av systemets tungvektene ville ha et ord med i laget. Da propaganda-ministeriet opprettet sin egen musikkavdeling, var dette for å gi Goebbels økt innflytelse. Men ansvaret for utdanningen av musikere og utforming av en helhetlig ideologi var underlagt utdanningsministeren, noe som ofte kom til

å stå i veien for Goebbels' visjoner. For å gjøre det enda mer komplisert var den prestisjetunge Statsoperaen i Berlin kontrollert av Göring.

I tillegg lurte ideologen og lederen for den største musikkorganisasjonen, Rosenberg, i kulissene. Føreren selv grep også inn enkelte ganger, mest for å løse uoverensstemmelser, men også for å oppheve forskjellige forbud og reversere kritiske holdninger til forskjellige verker der han fant dette fordelaktig. Hitler var i tillegg høyeste beskytter for ulike institusjoner, deriblant Bayreuthfestivalen.

Som tidligere nevnt rammet den økonomiske krisen de fleste yrkesgrupper, og mange av lovforslagene var ment å skulle minske arbeidsledigheten. Tyske pianer ble foretrukket i konsertene, og medlemmer av radioorkestre ble nektet å ta ekstraarbeid, for slik å beskytte frilans-musikerne. Det var imidlertid ikke lovforslag av denne typen som førte til de største omveltningene.

Forbudene

Flere av tiltakene mot modernistisk og eksperimentell musikk ble gjennomført før nazistenes makttovertagelse. Samtidsfestivalen i Baden-Baden forsvant etter 1930. Året etter møtte den eksperimentelle Krolloperaen i Ber-

”Goebbels’ kommunikasjonskommentar gjorde seg gjeldende også på musikkens område

ensurdilemma

STOLT: En fornøyd Hermann Göring kontrollerte Statsoperaen i Berlin. Utfordringen var å kaste ut de jødiske musikerne og samtidig holde på kvaliteten. For ikke å tape ansikt lot han de jødiske solistene bli værende.

lin samme skjebne. I stedet forsøkte man å fremme verkene til tyske komponister som ennå ikke hadde slått igjennom. Selv om den kulturelle anskuelser var reaksjonær, var det ingenting i veien for å benytte seg av moderne teknologi for å spre god tysk musikk.

All kringkasting kom raskt over i myndighetenes hender, og Goebbels' kommunikasjonstalent gjorde seg gjeldende også på musikkens område. Den musikkformen som antakelig skapte størst hodebry for kontrollinstansene var jassen. Gjennom 20-årene hadde jassen vunnet enorm popularitet, også i Tyskland. Da den såkalte «hottentott-musikken» ble bannlyst av kringkastningen i 1933, førte dette til misnøye blant store deler av det unge publikum. Til tross for forbudet overlevde musikkformen gjennom hele Det tredje riket, men ikke i sin originale form. Tyske coverversjoner av blant andre Duke Ellingtons musikk ble utgitt. Hvem som var den virkelige opphavsmannen, ble selvfølgelig dysset ned.

Mye av grunnen til at jassen faktisk overlevde skyldtes Goebbels' forståelse for at man ikke kunne vinne de sto-

re massene ved å frata dem populær underholdningsmusikk. En slik pragmatisk holdning ble enda viktigere etter krigsutbruddet da musikken ga folket avveksling fra den harde hverdagen. Forbudet mot jassen forente rasbaserte holdninger og anti-modernisme. Forsøket på å fjerne fremmede rasers innflytelse i musikken kom imidlertid enda klarere til uttrykk i bestrebelsene på å viske ut alle spor etter jødene.

Lange tradisjoner

Antisemittismen innenfor musikklivet hadde lange tradisjoner. Wagners innflytelse var sterk, både musikalsk og ideologisk, og hans *Das Judentum in der Musik* fra 1850, var i så måte en viktig inspirasjonskilde for mange. Her het det bant annet at jødene kun var parasittiske imitatorer uten egen evne til kreativ skapelse.

Lignende tanker kom senere til syne i *Mein Kampf*. Her skisserte Hitler sin kulturpolitikk med utgangspunkt i skillet mellom den jødiske rase som kulturnedbryter og den kulturskapende ariske rase. Flere av de mest innflytelsesrike herrene innenfor musikklivet mot-

slutten av Weimar-tiden var jøder, noe som forsterket konspirasjonsteoriene. Blant disse var Arnold Schönberg, Otto Klemperer, Kurt Weill og Hans Eisler. Klemperer og Weill skjønte raskt hva som var i ferd med å skje, og de forlot Tyskland før verkene deres ble forbudt. De fleste ble derimot værende.

Mange trodde nazistenes styre ville bli kortvarig. Andre igjen følte en sterk kulturell lojalitet overfor Tyskland. Forbudene mot jøder i alle posisjoner var klare. Alle spor av jødisk innflytelse skulle viskes ut av repertoaret, og deler av musikkhistorien ble også omskrevet. Nazistene gikk blant annet hardt ut mot Mahler. Mye av grunnen til dette var at han benyttet mange av Wagners kompositoriske teknikker, samtidig som han lot seg influere av nyere impulser. En slik forvrengning av Wagners stil kunne overhodet ikke tolereres. Flere musikkideologiske verk ble gitt ut for ytterligere å støtte opp under Rikets politikk. Blant de mer ekstreme var Richard Eichenauer som sto bak *Musik und Rasse*. Eichenauers hovedtese var at

europisk musikk var kjenetegnet av striden mellom de nordiske og de orientalske raser. Nordisk musikk var preget av styrke og rytme, mens den orientalske var flytende og sanselig, noe forfatteren mente kom til uttrykk i blant annet Mendelssohns komposisjoner. *Lexicon der Juden in der Musik* var et annet utbredt verk, og fungerte nærmest som en slags oversikt over forbudt musikk. I tillegg kom den offisielle listen som ble utgitt i fire oppdaterte versjoner, siste gang i 1944.

Få kritiske røster

Likevel var det mange «lovbrudd». Enkelte musikere ble beskyttet av politikere dersom dette passet deres ambisjoner og interesser der og da. Et eksempel på dette var Görings store stolthet, Statsoperaen i Berlin. Det viste seg raskt at det ville ta lang tid å erstatte de jødiske solistene Kipnis og List, noe som ville gå utover den artistiske kvaliteten. Görings prestisje sto på spill, og for ikke å tape ansikt lot han de jødiske solistene bli værende. Et lignende tilfelle var Goebbels' forhold til Berlins Filharmoniske Orkester. Orkesteret ble i 1933 direkte underlagt Propagandaministeriet som følge av en omfattende økonomisk krise. For å sikre videre drift fikk flere av de jødiske musikerne løy til å fortsette, dog på midlertidig basis. Ideologiske overbevisninger måtte altså her vike for å sikre at de prestisjetunge institusjonene overlevde.

Protestene blant tyske musikere var få, men enkelte kritiske røster kunne høres. En av dem var komponisten og dirigenten Wilhelm Furtwängler. Han mente det kunstneriske resultatet, ikke opphavsmannen, var avgjørende for hva som var god kunst. I tillegg fokuserte han på vakuemet i orkestrerne og blant akademikerne i undervisningsinstitusjonene, som oppsto da alle jøder og opposisjonelle ble presset ut.

Det var uenighet om hvor langt man faktisk skulle gå i sensureringen. Skulle man virkelig sensurere Mozart på grunn av hans fruktbare samarbeid med en jøde? Slike problemstillinger kom klart fram i striden mellom Goebbels og Rosenberg. Sistnevnte mente at de religiøse komposisjonene til Bach, Händel, Mozart og Beethoven måtte rennes for «Jehovasanger».

Den mer pragmatiske Goebbels, derimot, var av den oppfatning at dette var å gå altfor langt. I tillegg ville det være et svik mot tysk kulturhistorie å forby slike storverk. Han var også redd for hva befolkningen ville synes om slike absurde handlinger. Denne strikte «arianiseringen» av musikken ble imidlertid mer og mer vanlig da krigen brøt ut. I 1940 ble det utgitt en ny utgave av Mozarts *Requiem*, der ord som Sions Gud og andre gammeltestamentlige referanser var fjernet. Det samme skjedde med Händels oratorietekster. Ord som offer og symbolske begreper som ga assosiasjoner til tysk krigshistorie ble lurt inn, for slik å mane nasjonen til kamp. Den nye krigssituasjonen medførte også at forholdet til mer eller mindre nye fiender måtte endres. For eksempel ble sovjetisk musikk forbudt allerede i 1933. Forbudet ble hevet i 1939 da Tyskland og Sovjet inngikk ikke-angrepsavtalen, for så å bli iverksatt igjen da landene havnet i krig i 1941.

Kulturbund

Det jødiske musikklivet fortsatte å eksistere, selv om det var underlagt strenge restriksjoner. Deres nyopprettede musikkorganisasjon, Kulturbund, var lukket for den ariske befolkningen. De skulle slippe å bli forspølet av jødisk musikk. Det var stort sett jødiske komponisters verker som ble fremført, mange av dem, paradoksalt nok, i nasjonalromantisk stil. Da det gikk rykter om at Beethovens *Fidelio* skulle settes opp, ble dette blankt avvist av de tyske myndighetene.

Jødene skulle ikke få adoptere stykket og sole seg i dets glans. Hjemmekonsserter, hvor jøder og ariske tyskere kunne nyte musikkopplevelsen sammen, ble også arrangert. Slike arrangementer ble sjeldnere utover på 30-tallet, spesielt etter Nürnberg-lovene i 1935, som forbød forbindelser mellom ariere og jøder. Den økende innstramningen førte blant annet til at den jødiske identiteten ble forsterket. Synagokekonserter ble mer vanlig, ofte med liturgisk innhold. Jødernes kulturelle aktiviteter ebnet sakte ut ettersom stadig flere ble internert. *La Traviata* var den siste operaen de oppførte, i mars 1939. Og krigen hadde enda ikke brutt ut.

KORTNYTT

Demonstrasjoner mot kutt i kvotene

EU-kommisjonen vil kutte kraftig i neste års fiskekvoter. Britiske og franske fiskere reagerer med aksjoner som lagde kaos.

Protestaksjonen kom samme dag som kommisjonen presenterte forslaget som skal brukes som underlag for forhandlingene mellom fiskeriministrene. Forslaget innebærer betydelige kutt i kvotene for torsk og flere andre truede fiskeslag.

De største kuttene foreslås i havområdene rundt Irland og Skottland.

NTB

Raketene skulle til Jemen

Scud-raketene som ble funnet om bord i et nordkoreansk skip mandag, var på vei til Jemen, sa Jemens utenriksminister Abubakr al-Qirbi onsdag.

Ifølge nyhetsbyrået Saba, som siterer Jemens utenriksminister, skulle scud-raketene brukes av hæren i Jemen.

– Lasten er del av en kontrakt som vi underskrev for en tid siden. Den tilhører Jemens regjering og dens hær og skal brukes i forsvarssøyemed, sa al-Qirbi.

Jemens utenriksmyndigheter krever nå lasten tilbake.

NTB

Beskyldes for krokodilletårer

Statsminister Tony Blairs hus-tru Cherie unnskyldte seg tirsdag kveld, i all offentlighet, for å ha søkt råd fra en bedrageri-dømt australi-

Cherie Blair

er om kjøp av to boliger. Cherie Blair var på gråten da hun innrømmet at det var en feil å be om hjelp fra Peter Foster – kjæresten til hennes nære venn Carole Caplin – til å finne to luksusboliger i Bristol, der sønnen Euan studerer.

NTB

Likuds popularitet daler

Oppslutningen om Likud-alliansen, partiet til statsminister Ariel Sharon, blir stadig mindre i Israel.

Partiet ligger nå an til å få 33 plasser i nasjonalforsamlingen Knesset ved valget 28. januar neste år. Ifølge den forrige målingen ville Likud-alliansen oppnå 40 plasser. Men til tross for at partiet ser ut til å miste oppslutning foran valget, ser det likevel ut til at Sharons parti får den dominerende rollen i Knesset.

NTB

Nye angrep p

COLOMBIA: Under dekke av å inngå våpenhvile med de paramilitære styrkene trapper president Álvaro Uribe opp krigen mot geriljaen og får økt militær støtte fra USA.

Av Peter M. Johansen

Hver helg en ny hovedvei. Stridsvognene står oppstilt langs utfartsveiene rundt de store byene. Militariseringsringa av Colombia blir intensivert i et land hvor en skulle tro det ikke var mulig. «Helgekonvoiene» er bare et ledd i den militære taktikken som president Álvaro Uribe Vélez har lagt for å knekke geriljagruppene Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Farc) og Ejército de Liberación Nacional (ELN).

Sjefen for flyvåpenet, Héctor Velasco, hevdet søndag at 40 geriljakrigere ble drept i et angrep med kampfly og helikopter mot angivelige hovedkvarter og våpenfabrikker i Farc-kontrollerte områder i provinsen Guanía i sørøst. Samtidig har militæret økt beredskapen i byene.

Omlag 60 personer ble lettere skadd da en bilbombe med 50 kilo sprengstoff eksploderte ved et supermarked i Bogotá mandag. Politiet ga umiddelbart Farc ansvaret. Eksplosjonen var ment for politistasjonen i nærheten.

Beredskapen i byene er blitt skjerpet etter kampene med Farc-geriljaen som raste i fattigstrøket Comuna 13 i Medellín i midten av oktober. Hæren gikk til angrep på et kvartal som er kjent for å ha sympatier til venstre og som regnes som rekrutteringsmark for geriljaen.

Comuna 13 har vært «forbudt territorium» for myndighetene, og byens borgermester ble skutt etter da han tidligere i år forsøkte å besøke fattigstrøket.

Special Forces

Under et besøk i Colombia i forrige uke koblet USAs utenriksminister Colin Powell kampen mot geriljaen til «krigen mot internasjonal terrorisme».

Han bekreftet at USA vil trappe opp sin militære bistand til Uribe-regimet. Powell besøkte landet like etter at AUC hadde annonsert sin angivelige våpenhvile på bakgrunn av tolv krav den har stilt regjeringen.

Et av kravene er amnesti. I september reiste amerikanske myndigheter tiltale mot AUC-lederen Carlos

Castaño, Salvatore Mancuso, Juan Carlos Sierra-Ramirez og andre paramilitære ledere for å være innblandet i narkotikatraffikken.

Det satte hardere klem på Uribe, men uten at Washington har lagt bånd på sin støtte til den kolombianske hæren.

Hæren opererer i samme utstrekning som før sammen med de paramilitære dødsskvadronene.

Salvatore Mancusos hjem i Montería ble raidet allerede i fjor. Her ble det funnet dokumenter som avdekket Mancusos omfattende forbindelser med den økonomiske eliten i landet.

Kvegbaronen Mancuso var Castaño-brødrenes militære strateg siden begynnelsen av 90-tallet.

I juli kom Castaño med en overraskende melding om at AUC skulle omdannes, og spekulasjonene har gått om interne motsetninger i AUC.

Testområder

Samtidig øker USAs sitt militære nærvær. Ifølge den britiske avisa Daily Telegraph er styrken på vel 200 Special Forces blitt doblet. USA benytter seg dessuten av leiefirmaer som DynCorp til å utføre oppdrag i den militære delen av Plan Colombia.

Uribe har gjort tre provinser til testområder for sin nye strategi mot geriljaen: Sucre og Bolívar i fjellene ned mot den karibiske kysten og Arauca, hvor det blir produsert olje på grensa til Venezuela.

Øverstkommanderende for militærsønnen i Arauca er general Carlos Lemus Pedraza som ifølge menneskerettsorganisasjonene har tettet forbindelser til AUC – og et langt rulleblad av overgrep.

Ifølge Daily Telegraph har den nye kontingenten av de amerikanske Special Forces trent i Arauca siden begynnelsen av oktober i helikoptremanoøvre, nattflyvning og etterretningsoperasjoner som en del av pakka på 29 milliarder dollar som kongressen i Was-

OPPTRAPPING: Den colombianske krigen mot geriljaene er trappet som er kjent for å ha sympatier til venstre.

hington satte av til «antiterrorisme» i juli.

Colombia fikk en påplussing på 35 millioner dollar, hvor seks millioner er øremerket for å vokte den vel 800 kilometer lange oljerørledningen til Los Angeles-selskapet Occidental Petroleum. Dermed vil USA bruke i alt 100 millioner dollar på ledningen som transporterer 100.000 fat om dagen fra Arauca.

Ikke et nytt 'Nam

I Bogotá stadfestet Powell at Washington «står fast sammen med president Uribe og hans nye nasjonale sikkerhetsstrategi». Han forskutterte ytterligere støtte til Colombia fra kongressen.

USA har allerede brukt 1,8 milliarder dollar på Colombia siden 2000, mer enn Pakistan

Spørsmål om terrorisme kan ikke skilles fra kampen mot narkotika fordi begge truer demokratiet

Colin Powell, USAs utenriksminister

og Afghanistan. Bush-administrasjonen vil øke neste års bidrag fra 411 til 537 millioner dollar, ifølge ambassadør Anne W. Patterson.

Powell sa etter samtalen med Uribe at han var «svært imponert» og at han hadde fått «ammunisjon» til å overbevise skeptikere i kongressen og Bush-administrasjonens budsjettkontor om å gi mer penger til Colombia.

Han avviste skarpt advarslene om at Colombia kan bli et nytt Vietnam og advarte i stedet mot å «romantisere» geriljaen som «noen form for sjarmende frihetsskjempere».

Spørsmål om terrorisme kan ikke skilles fra kampen mot narkotika fordi begge truer demokratiet, hevdet Vietnam-veteranen Powell ifølge New York Times.

Powell berørte ikke spørsmålet om det blodige samarbeidet mellom hæren og de paramilitære dødsskvadronene.

peter.m.johansen@klassekampen.no

å geriljaen

kraftig opp siden offensiven i fattigstrøket «Comuna 13» i oktober. Hæren gikk til angrep på kvartalet, FOTO: REUTERS/SCANPIX

Militærets byoffensiv

Da president Álvaro Uribe Vélez tiltrådte presidentembetet i august, ble han møtt med et særskilt fyrverkeri mot presidentpalasset fra geriljaorganisasjonen Farc.

Både Uribe og hans forgjenger Andrés Pastrana Arango advarte mot en kraftig opptrapping av geriljaen i byene etter at Pastrana brøyt samtalene med Farc i februar. Uribe økte umiddelbart beredskapen da han tok over.

Men geriljaoffensiven har uteblitt; byene er relativt rolige, med to unntak. I Oljebyen Barrancabermeja er dødsskvadronene svært aktive i jakten på fagforeningsledere. Fra Medellín regjerte Uribe som guvernør i provinsen Antioquia.

I Medellín står slaget om fattigstrøket Comuna 13; det

er ingen tilfeldighet.

Comuna 13 er den delen av byen hvor den paramilitære fronten Autodefensas Unidas de Colombia (AUC) ikke har kontroll.

I resten av byen, vel 70 prosent, opererer AUC, med hærens samtykke.

Comuna 13 ligger imidlertid i åsene i den sentrale og vestlige delen av byen og utgjør dermed innfallsporten til og fra Urabá, bananområdet hvor det står harde kamper mellom de paramilitære og AUC. Her gjennomfører

dødsskvadronene jevnlig massakrer og henrettelser av mistenkte geriljasympatisører og fagforeningsaktivister som forsøker å organisere bønder og bananarbeidere.

Det har ført til at Urabá som samtidig ligger på smu-

glerrutene til og fra Panama og det karibiske kysten, har blitt sterkt avfolket. De interne flyktningene trekker dermed inn til slumstrøkene i Comuna 13. Bydelen strekker seg dessuten mot nordøst hvor veien går til gullområdene som AUC kontrollerer.

Uribe sikret seg 70 prosent av stemmene i Antioquia, dels som følge av AUCs nærvær, dels på løftene om å pasifisere Medellín og resten av provinsen.

13. oktober ga han derfor ordenen om Operasjon Orion og sendte inn tusen soldater for å knekke cellene til Farc, ELN og Commandos Armados de Pueblo (CAP), en lokalbasert gruppe.

Den første offensiven mot Comuna 13 kom 21. mai, og fram til oktober hadde 415 personer blitt drept i slumstrøket. Byoffensiven er så langt blitt ført av militæret, og ikke geriljaen.

PÅTROPPE: Luiz Inácio «Lula» da Silva blir snart president i Brasil.

FOTO: REUTERS/SCANPIX

Beroliger markedet

BRASIL: «Lula» beroliger markedet ved å utnevne en «akseptabel» finansminister.

Av Peter M. Johansen

Før Brasils påtroppende president, Luiz Inácio «Lula» da Silva, kom til Washington for å ha samtaler med George W. Bush og handelsminister Robert Zoellick, kunngjorde han overfor et ventende finansmarked at Antônio Palocci blir finansminister.

Palocci har ledet overgangsadministrasjonen til Lula. Han tilhører den sosialliberale delen av Partido dos Trabalhadores (PT).

Han ble møtt med lettelse av finansmarkedet da han ble utnevnt til «operasjons-sjef» i overgangsperioden etter Lulas valgseier. Palocci var med i Lulas følge til Washington og er nå i New York for å samtale med Brasils kreditorer. De har en økende uro for om landet klarer sine gjeldsforpliktelser og vil ha en bekrefteelse om at Lula kommer til å følge direktivene fra Det internasjonale pengefondet (IMF) som følger med lånet på 30 milliarder dollar.

Akseptabel

Palocci har tidligere forsikret børsen på Avenida Paulista i São Paulo om at det vil bli skje. Han har fått godt skussmål av tidligere finansminister Mailson de Nóbrega for «politiske evner og god dømmekraft». IMF mener at Palocci vil gi rom for sosiale prosjekter samtidig som han utviser den budsjett disiplinen på 3,75 prosent overskudd i forhold til BNP som hefter ved IMF-lånet.

Markedet har likevel vært urolig fram til Lulas USA-besøk, blant annet i

påvente av hvem som blir ny sentralbanksjef og sammensetningen av regjeringen.

Palocci var en godbit til å dempe frykten, men PTs leder José Dirceu har avvist at sentralbanksjef Arminio Fraga får fortsette.

Reformer

Den nye administrasjonen har dessuten varslet omfattende reformer av fagbevegelsen. Mange foreninger vil forsvinne, varslet PTs faglige sekretær, Heiguiberto Guiba Navarro, i slutten av november. Det fins over 12.000 fagforeninger i landet på grunn av en uoversiktlig lovgivning som ble

” Den nye administrasjonen har varslet omfattende reformer av fagbevegelsen

kopiert fra Mussolinis Italia. Mange av organisasjonene er ikke reelle, men en del av den enorme maktelite som ble bygd opp under president Getulio Vargas og den statlige storsatsinga under militærdiktaturet på 60-tallet.

Landsorganisasjonen Central

Unitario dos Trabalhadores (CUT) som står PT nær, er avventende til reformen.

CUT er mindre avhengig av de obligatoriske arbeidsgraveravgiftene enn landsorganisasjonen Força Sindical.

Reformforslagene har allerede splittet fagbevegelsen. FS vil slåss mot reformen, varsler Eleno José Bezerra, generalsekretær for metallarbeiderne i São Paulo, Lulas gamle kamparena.

Bordet er snudd: CUT har blitt «regjerings» fagbevegelse; FS har havnet i opposisjon. Guiba venter opposisjon fra begge hold.

peter.m.johansen@klassekampen.no

Sikker på å tape

INDIA: Uansett utfallet av delstatsvalget i Gujarat i dag, vil det bli et nederlag for statsminister Atal Bihari Vajpayee.

Av Peter M. Johansen

Regjeringspartiet Bharatiya Janata Party (BJP) og opposisjonspartiet Congress Party står likt foran dagens valg i Gujarat i den nordøstre delen av landet mot grensa til Pakistan.

Gujarat er den siste delstaten hvor BJP har makta og har vært åsted for voldsbølger mot muslimer og kristne.

Makta i BJP

Fungerende delstatsminister Narendra Modi opponerer like mye mot sin partisjef som mot Congress som han under valgkampen har utropt til agenter for Pakistan. Modi blir holdt ansvarlig for voldsbølgene fra februar til april som kostet over 2000 muslimer livet. De blusset opp da et tog som ble satt i brann av

muslimer i Godhra mens de var på vei fra en hindusjåvinistisk markering.

Men Modi ble ikke holdt ansvarlig og gikk offensivt til verks, vitende om at Gujarat, med rundt 50 millioner innbyggere, er viktig for BJP og Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS), organisasjonen som BJP hviler på.

Visestatsminister Lal Krishna Advani som blir regnet som langt mer uforsonlig enn Vajpayee, kommer fra Gujarat og har gitt Modi ryggdekking.

Dermed befinner Vajpayee seg i en nederlagssituasjon. Taper BJP for Congress, står BJP ribbet tilbake i delstatene, men med sentralmakta i New Delhi. Vinner Modi, undergraver også det Vajpayees posisjon i BJP til fordel for de kreftene som ønsker en ny hindufanatisk offensiv.

Valgkampen har vært uvanlig giftig, og Kongresspartiets leder, Sonia Gandhi, blir uavlatelig omtalt som «den italienske hora». Hun var gift med den myrdede statsministeren Rajiv Gandhi. Det har til og med blitt påstått at hun har støttet fra Osama bin Laden. Hun har svart med å besøke

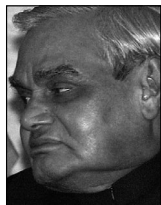
flere hinduhelligdommer og tonet med partiets tradisjonelle sekulære politikk.

Vajpayee ba BJP og Modi å legge vekt på økonomi under valgkampen for å dempe de etnisk-religiøse spenningene i delstaten. Han er glatt blitt overhørt.

Økonomi er heller ingen god sak for BJP. Privatiseringsministre Arun Shourie, som nylig annonserte at oljeselskapene Hindustan Petroleum Corporation (HPCL) og Bharat Petroleum Corporation (BPCL) vil bli lagt ut for salg, har ingen god karma hos RSS. Åpninga av den indiske økonomien for utenlandsk kapital, bryter med den hinduistiske «reinhetssloven» som BJP har omgitt seg med.

Valgkomiteen har forbudt Modi å bruke Godhra-brannen som etterforskningen har vist ikke var et bevisst muslimsk angrep på hinduer, i valget.

Men et brennende tog har vært det mest brukte symbolet under valgkampen. Modi framstiller hinduene som en forfulgt gruppe som står over-

STATSMINISTER:
Atal Bihari Vajpayee

OPPTØYER: Hindusjåvenister har mellom februar og april i år drept over 2000 muslimer.

FOTO: REUTERS/SCANPIX

for islamsk terrorisme, selv om hinduene utgjør omlag 90 prosent. De har imidlertid ikke brutt fordi de har egne interesser av å sitte ved regjeringbordet og med fokus mest på sine egne delstater.

Congress

Modi er sikker på å vinne med god margin til Congress og har allerede utropt Gujarat som modell for hindumilitante. RSS-talsmannen Mukund Deobankhar som står last og brast med Modi, snakker om å gjenreise hinduernes stolthet.

– Dette er et slag som uteslukkende og enkelt handler om identitet. Ingen snakker alvorlig om jobber eller andre tradisjonelle temaer, sier statsviteren Yogendra Yadav til Financial Times.

For ytterligere å understreke av Gujarat trolig er Indias mest religiøse delstat, har Congress, til muslimenes sterke misnøye, satt opp Shankarsinh Vaghela, tidligere medlem av RSS, som sin lederkandidat og satt bare fem muslimer blant 182 kandidater.

peter.m.johansen@klassekampen.no

Denne kan bli din!

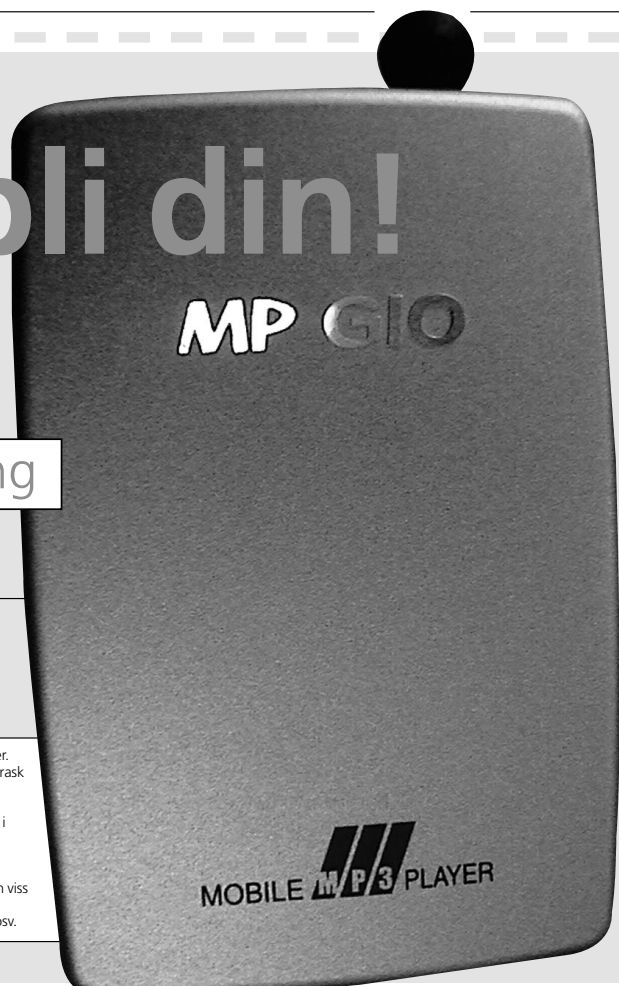
Verv til **30 poeng** i Klassekampens høstkampanje og få ➤

30 poeng

Verveslipp finner du i avisa eller på www.klassekampen.no

MP3-spiller med innebygget 64MB minne og øretelefoner. Styres via joysticken på toppen. Tilkobles USB-porten for rask overføring av filer. Vekt: 43g uten batterier. Størrelse: 81x53x16 mm. Oppladbare batteri (Ni-MH). Ca 8 timers spilletid på en lading. Opptak av lyd i opptil 3,5 time.

FM-sender til MP GIO:
Tilkobles MP GIO, og du kan ved å stille inn radioen på en viss bølgefrekvens høre på musikken som MP GIO spiller. Praktisk i f.eks bilen, slik at man slipper å koble ledinger osv.

KULTUR & MEDIER

Fruen fra havet: Nicole Kidman kan dukke opp som Elida Wangel i en oppsetning av Henrik Ibsens «Fruen fra Havet» på West End. Regissør Trevor Nunn ønsker den australske Hollywood-divaen Nicole Kidman i teaterstykket «The Lady From the Sea», ifølge Reuters. Henrik Ibsen-stykket om det problematiske ekteskapet Ellida inngår med den mye eldre doktor Wangel er planlagt oppsatt på Almeida-teateret i London neste år. **KK**

Ras av bokanger

De norske Bokklubbene sliter fortsatt med virkningene av den nye angre-rettloven som trådte i kraft i fjor.

Av Marte Stubberød Eielsen

Når du nå får tilsendt en bok fra en bokklubb i De norske bokklubbene (DNB), er et brev fra Barne- og familiedepartementet det første du ser når du åpner pakken. Brevet opplyser om at du har 14 dagers ubetinget angrerett på kjøpet. Ifølge den nye angre-rettloven, som trådte i kraft i mai i fjor, kan du altså innen 14 dager uten grunn returnere varen.

Klassekampen har tidligere meldt at bokklubbene taper store penger på dette. Hittil i år har Bokklubbene et underskudd på over 800.000 kroner. I fjor på samme tid var overskuddet på 10,5 millioner kroner. Bokklubbene har trøstet seg med at de regner med et innbringende fjerde kvartal. På tampen av året sender DnB likevel ut informasjon til sine bokklubbmedlemmer der de oppfordres til ikke å bruke angre-rettelsen som alternativ til avbestilling av bøker.

Viktig informasjon

Informasjonssjef i DNB, Terje Kolstad, sier til Klassekampen at infobrevet ikke er en krampetrekning for å redde det økonomiske resultatet.

– Brevet fra departementet er relativt langt, og den viktigste informasjonen for kunden, nemlig at kunden ved retur av boka må betale portoen selv, kommer ikke tydelig

BOKKRAS: Ifølge den nye angre-rettloven fra mai i fjor kan man innen 14 dager uten grunn returnere varen. Hittil i år har Bokklubbene et underskudd på over 800.000 kroner.

FOTO: TOM HENNING BRATLIE

nok fram. Derfor ønsker vi nå å opplyse våre medlemmer om at retur av en bok og avbestilling ikke er det samme. Portoutgifter på retur av en bok er på minst 50 kroner. Å bruke returretten som avbestilling taper både vi og våre

medlemmer penger på. Det er ugunstig for alle, sier Kolstad.

Han legger vekt på at det er forbrukeren som i siste instans må betale for konsekvensene av den nye lovgivningen. Tilbudet fra DNB vil på sikt kunne bli dyrere og dårligere.

– Dette går primært ut over dem som er genuint interessert i bøker, sier en oppgitt Kolstad.

Litt dum

Han er også oppgitt over at DnB er påtvunget å legge ved et formelt og lite morsomt brev i utsendelsen av sine varer.

– Det ligger en undertekst her om at du er litt dum som kjøper bøker i bokklubb, men at du skal være klar over at du kan returnere boka, sier Kolstad.

Han mener den tidligere ordningen fungerte fint. Her kunne medlemmene returnere bøker bare i særtilfeller. Hvis du som medlem glemte å avbestille, så måtte du betale for boka. Fant du denne ordningen lite gunstig, var det bare å melde seg ut av hele bokklubben – vel å merke etter å ha kjøpt et visst antall bøker. Bokklubber i andre EU og EØS-land opererer fremdeles etter dette prinsippet, påpeker han.

– Det er en kjennsgjerning at DNB har tjent mye på at folk glemmer å avbestille bøker?

– De kundene som syntes den tidligere ordningen var

problematiske kunne bare melde seg ut, er Kolstads svar. Han vil ikke gå med på forbrukervennligheten i det nye systemet.

Han viser til at DNB i dag har et rekordhøyt medlemsantall: 760.000 medlemmer fordelt på 580.000 husstander. Dette gjør at DNB er representert i 30 prosent av landets husstander.

– Tallet viser at folk ikke synes et er problematisk å være i bokklubbmedlem, heller ikke med de betingelsene det innebar før loven om angre-rett trådte i kraft.

Klassekampen lyktes ikke med å få en kommentar fra Forbrukerrådet i går.

marte.eielsen@klassekampen.no

FAKTA:

De norske bokklubbene (DNB)

- Har 760.000 medlemmer
- Er representert i 580.000 husstander.
- Inkluderer blant annet Den norske bokklubben, Dagens bøker, Bokklubben nye bøker og Bokklubbens barn, samt et titalls andre «spesialbokklubber» og netthandelen Mao.no.
- Eies av forlagene Aschehoug, Gyldendal,

- Oktober, Pax og Tiden.
- Samlet omsetning ble i 2001 NOK 702 millioner. 3,7 millioner bøker ble sendt ut i fjor, fordelt på ca. 800 titler.
- Står for over 50 prosent av den samlede skjønn- og generelle litteratur som omsettes i Norge.
- Har i dag et underskudd på 800.000 kroner.

Beholder tyvegods: 18 direktører ved sentrale museer i Europa og Amerika er gått sammen om å erklære sin rett til å beholde kultur-skatte som opprinnelig ble fjernet fra land som Hellas, Egypt og Nigeria, skriver New York Times. Nå driver Hellas lobbyvirksomhet for å få tilbake Parthenon-marmor til sommer-olympiaden i 2004. **KK**

Kulturregion: De fire vestlandsfylkene, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal jobber med å opprette en egen kulturregion Vestlandet. – Jeg synes jo det er veldig positivt hvis en region vil gå sammen om å ta ansvar for kulturen, i alle fall på enkelte områder, sier lederen av kulturkomiteen på Stortinget, Sonja Sjølie fra Høyre. **KK**

– Venezia-biennalen er ikke helkomm

Bildet av biennalen i Venezia som helkommersiell stemmer ikke med professor Ute Meta Bauers inntrykk. At kunst som vises på biennaler får økt markedsverdi, betyr ikke nødvendigvis at de institusjonene er kommersielle, mener Bauer.

Av Marit Strømmen

I går uttalte tidligere biennale-kommisær Per Hovdenakk til Klassekampen at biennalene, ikke bare den i Venezia, har mistet mye av sin betydning som målestokk for en kunstners internasjonale suksess. Hovdenakk trakk også fram Venezia-biennalen som spesielt kommersielt dominert.

Tirsdag offentliggjøres hvilke kunstnere som skal stille ut i den nordiske pavil-

jongen under vårens Venezia-biennale. Professor Ute Meta Bauer er direktør ved det nystartede Office for Contemporary Art Norway, som skal koordinere norsk biennaledeltakelse. Klassekampen spurte henne om hvilken biennale som nå er viktigst, sett i et internasjonalt perspektiv.

– Det finnes ikke én som er den viktigste biennalen. De er nå omkring 15 forskjellige biennaler som har ulike kvaliteter, sier Ute Meta Bauer som var medkurator på Documenta-utstillingen i Kassel. Hun har bakgrunn som professor i samtidskunstens teori, praksis og formidling ved kunsthøgskolen i Wien.

– Kjenner du deg igjen i bildet av kommersialisert Venezia-biennale, slik det ble

tegnet i gårsdagens Klassekampen?

– Venezia-biennalen er ikke mer kommersiell enn andre institusjoner. Essensielt sett er kunstmarkedet en del av kunstinstitusjonen. Og bildet er ikke så svart-hvitt. Ofte vil for eksempel gallerier støtte kunst som ikke støttes av de større institusjonene. Men så finnes det også svært kommersielle gallerier. Når vi snakker om slike massemønstringer som biennalene er, da er det slik at kunst som vises på Venezia, på samme måte som på Documenta, vil oppleve økt markedsverdi. Men det betyr ikke nødvendigvis at institusjonene er kommersielle, understreker Bauer.

Italienske maktspill

– Hva betyr det for kunstnere å få muligheten til å delta?

– Hvis man kommer til São Paulo eller Venezia vil det bety at kunstneren oppnår stor symbolsk kapital. Viktige biennaler som dem i Brasil og Venezia *highlighter* kunstnerne som stiller ut, sier Bauer som er født i Tyskland, et land som ofte har mottatt priser i Venezia.

– Hvilken kommentar har du til kritikken om at priser for ofte går til deltakere fra vestlige stormakter?

– Hvem som får priser avhenger av hvem som sitter i juryen. Hvis et lite land som for eksempel Venezuela sitter i juryen, kan den avspeile en annen type prioriteringer. Prisene og juryordningen avspeiler hvem som er i en posisjon der de kan utøve makt, sier Ute Meta Bauer.

Hun forklarer at juryen utnevnes av sjefskuratoren, det vil si biennalens direktør. Bauer er glad for at de senere års juryer har utvidet perspektiver, i og med at de stadig blir mer internasjonalt.

– I fjor var en senegaleser juryens president. Når det gjelder nominasjoner og prisutdeling må mange spørsmål tas i betraktning, ikke minst den vestlige kunstkanons tradisjonelle dominans. Også Venezia-biennalen er i ferd med å forandre seg i så måte.

” Venezia-biennalen er ikke mer kommersiell enn andre institusjoner

Ute Meta Bauer, professor

PERSPEKTIVER: Direktør ved Office for Contemporary Art Norway, professor Ute Meta Bauer, er glad for at de senere års biennale-juryer har utvidet perspektiver i og med at de stadig blir mer internasjonalt.

FOTO: W. MASCHMANN

Bildekunstens fellesmønstringer

■ Venezia-biennalen

Åpnet for første gang i 1895. Norge har deltatt fra begynnelsen, og den første norske kommisæren var Eilif Petersen. Han valgte blant andre Frits Thaulow, Christian Skredsvig og seg selv som deltakere. For den nordiske paviljongen ble bygget i 1962, stilte Norge ut i større fellespaviljonger.

Den nordiske paviljongen i Venezia er et samarbeid mellom Finland, Sverige og Norge. I 2003 har Office for Contemporary Art Norway (OCA) hovedansvaret for paviljongen, og har utnevnt kuratorene Anne Karin Jortveit og Andrea

Kroksnes til å velge kunstnere. Den internasjonale utstillingen er kuratert av Francesco Bonami og åpner 15. juni 2003.

■ Istanbul-biennalen åpner i september, mens neste São Paulo-biennale holdes i 2004.

■ Blant norske kunstnere som nylig har deltatt på biennaler er Anders Tomren, Bente Stokke og Per Maning (alle Venezia); Ole Jørgen Ness (São Paulo); Jeanette Christensen (Johannesburg).

■ Momentum i Moss er det norske svaret på det internasjonale biennalenefenomenet.

Den har hatt både progressive og konservative faser, og vi kan ikke se bort fra at politiske maktspill innad i Italia påvirker utviklingen. Men kunstscenen har muligheten, og bruker den også, til å kritisere politikken. Da Venezia-biennalens avdeling for ung, ny kunst, Aperto, ble avskaffet av en konservativ direktør, forårsaket det en kritikk som faktisk ble tatt til følge, minner Bauer om.

Norges muligheter

– Hvilke redskaper har OCA for å maksimallisere effekten av norsk biennaledeltakelse?

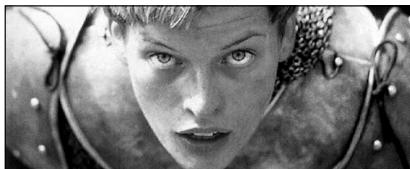
– Når du stiller spørsmålet på den måten, høres det ut som om kunstverk er produkter som du kan maksimali-

sere inntjeningen på. Jeg er ikke den rette personen til å operere i dét feltet. Hva jeg vil er å øke tilgjengeligheten og informere om norske kunstnere som arbeider i utlandet. Det handler ikke bare om penger, sier Ute Meta Bauer, som understreker at OCA ikke er en organisasjon for import og eksport av kunst.

– Det OCA helst vil er å være i dialog, å få til en tettere samtale mellom den internasjonale kunstscenen og det som skjer i Norge, sier Bauer. Hun er skuffet over at forsøkene på å få penger fra Kulturdepartementet til drift av OCAs gjesteatelierer for utenlandske kunstnere på lengre Norges-opphold, ikke har ført fram.

marit.strommen@klassekampen.no

Notetyveri: Det frivillige musikklivet kopierer musikknoter ulovlig. Tall fra Kopinor viser at musikkforlagsbransjen taper over 70 millioner kroner årlig på ulovlig kopiering, melder NRK. Generalsekretær i Norges Korforbund, Kåre Hanken, innrømmer at det foregår ulovlig kopiering av noter i korbevegelsen. – Det er en sort flekk, sier han. Også musikkorps, orkestre og band er blant synderne. **KK**

Storsatsing: Luc Besson satser 40 millioner på en ny norsk film av to spillefilmdebutanter. Det er reklamefilmskaperne Joachim Rønning og Espen Sandberg som skal spillefilmdebutere. De to har jobbet med den franske regissøren før i reklamesammenheng, melder Dagbladet. Besson, som regisserte «Léon», «Nikita», «Jeanne d'Arc» (bildet) og «Det store blå», har de siste årene jobbet mest som produsent. **KK**

alen mers

I utakt med Samtiden

– Hva er det overraskende i at den eldre Næss er mer kjent internasjonalt enn den yngre? spør professor Gunnar Skirbekk.

Av Jon Hustad

– Tidligere i høst søkte Erling Fossen å sette strek over Hans Skjervheim ved å slippe fram Arne Næss. Nå søker Fossens gode venn Peder Anker å sette strek over Arne Næss. Dermed blir det fri bane.

Kommentaren er ikke Klassekampens, men Rune Slagstad. I fredagens avis dissekerte Slagstad Peder Ankers forsøk på å rive ned det norske bildet av Arne Næss som en stor internasjonal tenker i siste nummer av Samtiden. Bergensfilosofen Gunnar Skirbekk er langt på vei enig i Slagstads kritikk av Ankers forsøk.

– Dette tenderer mot en ensidig og tendensiøs framstilling. Peder Anker har særlig sett på hvor ofte han finner navnet Næss i internasjonale søkemotorer, og hva slags bokenmeldelser han fikk i sin samtid, uten i tilstrekkelig grad å problematisere metoden eller basen for undersøkelsen.

– Men jeg vet ikke om Anker har ment dette som en se-

riøs artikkel på universitetsnivå, eller som et medieoppslag, sier Skirbekk spørrende.

Tre spørsmål

Han mener at flere forhold måtte drøftes for at artikkelen skulle ha vitenskapelig verdi.

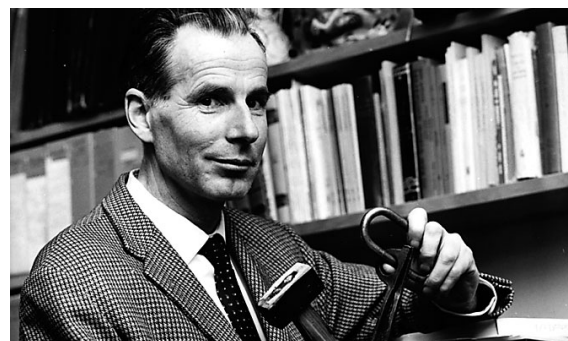
– Det er tre spørsmål her: 1: I hvor stor grad er det slik at man ved bruk av internasjonale søkemotorer finner angloamerikanske referanser? I hvilken grad finner man for eksempel tyske referanser? 2: I hvor stor grad får man på denne måten tak på de tilfellene der arbeidene til Næss blir omtalt i større bøker og avhandlinger, i faglige bidrag fra kollegaer, og ikke bare i bokenmeldelser? 3:

Flere internasjonale skikkelser som virket i Næss' tidlige akademiske karriere er fortsatt i live, og disse har trolig synspunkter og meninger om Næss. Kunne man ikke systematisk ha spurt disse menneskene om deres inntrykk, under Skirbekk, som tilføyer at han for eksempel kjenner til flere bøker i Tyskland der Næss blir omtalt.

Han synes dessuten at Anker dramatiserer og overdriker betydningen av det han mener å ha funnet.

– Anker presenterer sine funn som overraskende. Blant annet forteller han at den eldre Næss er mye mer omtalt internasjonalt enn den yngre Næss. Hva er det overraskende i det?

Skirbekk trekker fram at Næss' tidligere arbeider er

PLUDDER: – Arne Næss koblet filosofien av det hjemlige pludder, og fikk sine studentene til å konsentrere seg om skarpt formulerte spørsmål, sier filosof Gunnar Skirbekk. FOTO: SCANPIX

langt mindre tilgjengelige enn hans senere, som vender seg mot større målgrupper.

– At Næss' mer allmenne refleksjoner rundt det gode liv, naturvern og økofilosofi når et bredere publikum enn han gjør med presisjonslæren og med spørsmålet om i hvilken grad det erkjennende subjekt kan skildres i objektive termer, burde neppe overraske noen.

– Næss' store betydning lå i hans evne til å stille vesentlige spørsmål og til å invitere til saklig argumentasjon, sier Skirbekk, og trekker fram hvordan Næss virket i sine første år på Blindern.

– Næss fungerte antitetisk. Han var på den ene siden provoserende ved sine spørsmål, på den andre siden åpen for motargumenter. Han koblet filosofien av det hjemlige pludder, og fikk sine studentene til å konsentrere seg om skarpt formulerte spørsmål

som kunne drøftes. Han var en mann som satte i gang debatter framfor å komme med svar.

” Næss koblet filosofien av det hjemlige pludder

Og ingen skal ta fra han æren for at han var mellom de første som reiste spørsmålet om i hvilken grad det erkjennende subjekt kunne beskrives i observerende termer, en problemstilling som avfødte interessante tilsvare.

Gründerperiode

Skirbekk framhever at Næss virket i en gründerperiode i norsk filosofi.

– Derfor gikk det en tid før det filosofiske miljøet fikk en bred soliditet. Men dette betyr ikke at Næss og instituttet ikke ble lagt merke til internasjonalt, sier Skirbekk som stiller seg noe undrende til Samtiden og Ankers prosjekt.

– Jeg spør som Rune Slagstad: Hva er den filosofiske gehalten i denne artikkelen?

jon.hustad@klassekampen.no

FILOSOF: Gunnar Skirbekk

Ja, jeg verver en ny leser til Klassekampen og får premien min så snart den nye abonnenten har betalt for den avtalte perioden.

KLASSEKAMPEN

Jeg har vervet en abonnent til følgende termin/pris (sett kryss)
☐ 12 mnd. kr. 2.380,- (verdt 20 poeng) ☐ 6 mnd. kr. 1.190,- (verdt 10 poeng) ☐ 3 mnd. kr. 595,- (verdt 5 poeng)

- ☐ Cappuccino/espressomaskin 30 poeng
- ☐ MP3-spiller 30 poeng
- ☐ Mini digitalkamera 20 poeng
- ☐ Sengetøy 20 poeng
- ☐ Gavekort 15 poeng
- ☐ Klokke 10 poeng

Har du vervet flere kan du skrive disse på et eget ark og legge ved.

Navn:
 Adresse:
 Postnr/sted:
 Telefon:
 E-post:

Vennligst send vervepremien til:

Navn:
 Adresse:
 Postnr/sted:
 Telefon:
 E-post:

vervekort

Kan sendes ufrankert i Norge. Klassekampen vil betale portoen.

SVARSENDING

Avtalenr. 171 107/16
 Klassekampen
 Grønland
 0133 Oslo

KLASSEKAMPEN DEBATT

Vi tar gjerne imot debattinnlegg, men ber alle fatte seg i korthet. Send innlegg til debatt@klassekampen.no eller på diskett. Vi tar ikke imot innlegg sendt på faks. Debattansvarlig er Håkon Kolmannskog, hakon@klassekampen.no. Innsenderens epostadresse blir trykket under innlegget med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

Folk foran profitt

EU-TOPPMØTE

I disse dager mobiliseres det igjen til internasjonal markering mot Den Europeiske Union. Denne gangen gjelder det København og EUs toppmøte 12.-15. desember. Nei til EU og Ungdom mot EU har sammen med 23 andre norske nei-organisasjoner og 14 fagforeninger dannet ad hoc-organisasjon «Stopp Unionen», en avlegger av den danske organisasjon med samme navn. Det mobiliseres til en bred, fredelig og folkelig demonstrasjon med samme mål og visjon: Folk foran profitt, – vår verden er ikke til salgs.

EU driver i dag en politikk som framtvinger privatisering av offentlige tjenester, kutt i offentlige utgifter, et mer rått og brutalisert arbeidsliv og en lovfestet frihandel som forgifter miljøet. Denne politikken rammer også Norge, helt ned til den minste kommune. EØS-avtalens direktiver dirigerer, med Stortingsflertallets samtykke, snart hele vårt samfunn. Å snikinnføre EU-systemet som gjeldende samfunnsystem i Norge, har ikke bidratt til et bedre og tryggere samfunn.

EU-eliten sitter fremdeles bak sine pansrede dører og styrer en hel verdensdel. Det er ikke så sannsynlig at de for alvor tar opp de negative konsekvensene av dagens økono-

miske globalisering. Vi Nei til EU-ere i Norge er ikke de eneste som opplever at politikerne gir fra seg makt til private aktører og markedsliberalismen. Vi er ikke de eneste som opplever at demokrati og folkelig innflytelse stadig uthules.

I København vil man igjen synliggjøre den store og mangfoldige bevegelsen mot den Europeiske Union, – eller Europas Forente Stater. EUs konventleder Valéry Giscard d'Estaing har nemlig lansert

”EU-eliten sitter fremdeles bak sine pansrede dører og styrer en hel verdensdel

det nye navneforslaget på unionen. Demonstrasjoner, diskusjonsforum, markeringer, konferanser og en mengde innledninger fra ulike mennesker, organisasjoner og land skal også vise bredden blant EU-motstanderne.

Det mangler heller ikke på håndfaste forslag på alternativ til det gjeldende profittsystemet. De grunnleggende debattene om rettferdig fordeling, velferd, faglige rettigheter, solidaritet, fred og demokrati synes å finne sted alle steder – om ikke så mye blant våre egne folkevalgte. Vi vil ikke ha et Europa eller en verden som styres av pengeinteresser og hensynsløs liberalisme. Vi trenger samarbeid og folkelig innflytelse, – ikke ensrettete påbud. – Så det er bare å henge seg på.

Lisbeth Giverhaug,

Oppland Nei til EU
giverli@student.hivolda.no

Hva vil du Norman?

UTFLYTTING

Da Victor D. Norman tiltrådte som statsråd snakket han mye om totalkostnadsvurderinger. Det ser det ut til at han har glemt når han skal flytte 8 tilsyn ut av Oslo. På pressekonferansen 5. desember la han litt motvillig fram et regnestykke som skulle vise at man fikk en gevinst på over 100 millioner kroner ved å flytte Konkurransetilsynet til Bergen. Det regnestykket hadde gitt strykarakter på Handelshøyskolen i Bergen. Konkurransetilsynet har

TIL LEIE

Rom til leie, i mod. 3-roms sentralt i Oslo. Leies ut til pålitelig og hyggelig person over 22 år omgående.

Felles stue, kjøkken og bad. 3.400 kr pr mnd + strøm. Dep. Tlf. 95230030.

selv beregnet de statsfinansielle kostnadene av å flytte til 193 millioner kroner for 2004 – 2006. De samfunnsøkonomiske kostnadene er beregnet til 440 millioner kroner. Dette er et svært forsiktig anslag som like gjerne kunne ha vært doblet. Tjenestemannsorganisasjonene i Direktoratet for Arbeidstilsynet beregner kostnadene ved flytting av 1000 medarbeidere til ca 1,3 milliarder kroner. Dette er penger som kastes ut av vinduet i en tid hvor regjeringene ikke vil bevilge penger til oppussing av skoler fordi man frykter den inflasjonsdrivende effekten.

Norman bruker også svenske erfaringer som argument for utflytting. Han kan umulig ha lest rapporten fra Statskontoret, som er den svenske

For en sosialistisk e

EU-TOPPMØTE

Når demonstranter møtes i København i desember blir det enda et skritt framover for den all-europeiske motstandskampen, som del av den internasjonale bevegelsen mot global kapitalisme. Når motstanderne våre samler seg på toppmøtene sine og legger planer må også venstresiden og de folkelige organisasjonene samle seg over grensene.

Med prosjektet «Sosialistisk Europadebatt» er vi flere som håper å bidra til denne debatten, blant annet i form av et studie- og debatthefte om strategier for et sosialistisk Europa: euro.leftist.net

Ny EU-debatt?

Tidligere i høst var det til løp til en ny EU-debatt i Klassekampen, etter at Arild Rønsen brukte sin faste spalte på å ta opp spørsmålet om sosialisters syn på Europas Forente stater («Ja til det nye EU?», 31. oktober). Tittelen og innholdet var uten tvil bevisst provoserende, likevel kom det svært få motinnlegg. Kanskje Rønsen har rett i sin påstand om at «Europaspørsmålet ligger der som en diger, udetonert samling klasebomber under venstresida i Norge»...

Ettersom EUs traktatgrunnlag er uendret – det vil si fortsatt forplikter medlemmene til en nyliberal politikk – er Rønsen ganske visst på tynn is når han hevder at EU har blitt annerledes fordi flere øst-europeiske land nå skal bli medlemmer. Og det er heller ikke slik at svekket norsk råderett over naturressursene betyr at EU vil forvalte dem ut fra solidariske og sosialistiske fordelingsprinsipper (tvært imot vil EU bare selge dem videre til ulike multinasjonale selskaper). Derimot har Rønsen helt

rett i at vi må se utover de trange rammene til de borgerlige nasjonalstatene. «Sett fra en sosialistisk fordelingspolitisk vinkel: Hvor solidarisk er det at nordmenn skal ha råderetten over det svarte gullet som tilfeldigvis befinner seg i «vårt» hav? Eller all fisken? Eller all den naturgitte energien?» Utfordringen for sosialister må nettopp være å tenke i retning av en internasjonal omfordeling, og det er noe helt annet og mer enn bare å skjermehvert sitt land fra de verste utslagene av verdenspolitikken. Det er på tide å sette vår egen dagsorden, og ikke bare begrense oss til å velge mellom to onder: Det kapitalistiske EU og det kapitalistiske Norge.

Anti-kapitalisme

Nei-siden i Norge har to ganger vist at det er mulig å stoppe et norsk EU-medlemskap. Likevel fortsetter EU-tilpassingen. For «EU-

”Det er på tide å sette vår egen dagsorden

tilpassingen» er ikke bare en skummel utvikling som Norge blir presset til av det store og utenlandske unionsmonstret. EU-tilpassingen eller EU-prosjektet handler i bunn og grunn om at hele samfunnet og alle livsforhold må underlegges seg kapitalens behov – men dette er også prosjektet til de styrende i Norge! Følgelig må også antikapitalistiske argumenter og aksjoner få en mye større plass innad i EU-motstanden.

Det er viktige og helt riktige steg når Nei til EUs landsmøte vedtar økt satsing på EØS-kritikk og gir klart uttrykk for å være en del av den internasjonale motstandsbevegelsen mot WTO m.m. Det er også fint at Nei til EU har tilsluttet seg begge de to danske initiativene i København, både «Stopp Unionen» og «For et anderledes Europa». Likevel må ikke minst

sosialister gå mye lenger enn dette og være ledende i arbeidet for den internasjonale koordineringen av venstrekreftene, og ikke bare av «nei-kreftene» eller av EU-motstandere. For det første kan den internasjonale kampen for sosialisme rett og slett ikke utsettes til en tenkt framtid hvor de enkelte EU-medlemmene har meldt seg ut og forsøkt å gjenopprette selvstendige nasjonalstater – tvært imot kan dette på kort sikt føre til enda hardere utbytting i de enkelte landene. For det andre er det flere av «nei-kreftene» som har en totalt annen dagsorden enn venstresiden, og det kan koste oss svært dyrt å glatte over disse motsetningene av hensyn til «nasjonal enhet». Det er derfor vi trenger en sosialistisk europadebatt.

Bjarke Friborg

bjarket@online.no

søsterorganisasjonen til Statskonsult. Der slås det fast at det er like dyrt å flytte som å legge ned en etat for å opprette en ny.

”Det er like dyrt å flytte som å legge ned en etat for å opprette en ny

Foreløpig er det 900 ansatte som berøres. Barnefamilier, nyetablerte og folk som nærmer seg pensjonsalder må nå vurdere om de skal bli med på flyttelasset eller se seg om etter andre jobber. Mye tyder på at

det siste vil skje. Ved andre flyttinger har opptil 90 prosent valgt å ikke bli med i virksomheten. Det burde ikke være vanskelig å se hva dette

vil si for kompetansen i et tilsyn. Slik Bondevik formulerte det på pressekonferansen kan mye tyde på at dette er en ønsket effekt. Vi ønsker å effektivisere og rydde opp i «tilsynsjungelen», sier Bondevik. Effektivisering kan bety bemanningsreduksjon, noe man selvfølgelig oppnår ved at 90 prosent velger å slutte i virksomheten.

Helt nye statlige virksomheter kan vurderes lagt utenfor Oslo, men vi må si oss enig i Høyrebyrådsleder Erling Lae som sier at dette flytteprosjektet er gammeldags symbolpolitikk uten effekt for distriktene. Fagmiljøer blir revet opp og de som har

høyest kompetanse blir igjen i Oslo.

Uten å henfalle til konspirasjonsteorier kan man jo spørre seg om nyliberalistene er best tjent med et svekket Konkurransetilsyn og Arbeidstilsyn når neste fase i Normans ideologistyrte prosjekt begynner: massiv privatisering gjennom konkurranseutsetting. Noe som forunder mange er at Victor D. Norman får Bondeviks velsignelse til dette og andre samfunnsøkonomisk destruktive prosjekter.

Bjørn Halvorsen,

leder i NTLs Fylkesutvalg i Oslo
post@stl.ntl.no

europadebatt

Sløser Ola Nordmann?

STRØMPRISER

Norge er blant de land i OECD som har hatt lavest strømpris. Nå nærmer vi oss våre naboland i pris – det har ikke gått upåaktet hen.

I Sverige er det kaldt – omtrent som i Norge. Allikevel bruker en nordmann gjennomsnittlig 10.000 kWh mer enn medel-Svenson. Tallene er henholdsvis 27.000 kWh og 17.000 kWh. Hva kommer dette av? Er svenskene spesielt gjerrige, eller sløser Ola Nordmann?

I Danmark og Sverige (og resten av Europa – som uten sammenligning har et årsforbruk på litt over 2000 kWh) ligger det i ryggmargen på folk at man skal spare på strømmen. De slår av lyset når de går ut av et rom, bruker sparepærer i de fleste lamper (en 11 W pære gir like mye lys som en 60 W pære), regulerer temperaturen om natten og så videre. Mens vi i Norge ikke har sett behovet for ENØK, har den systematiske strømsparing i Danmark pågått siden 1970-tallet. Den danske staten bruker ca. 90 millioner kroner hvert år for å få danskene til å spare strøm – man får blant annet statstilskudd for å bytte ut hvitevarer til nye lavenergimodeller.

Nærmere 500.000 boliger i Norge har kun panelovner til oppvarming. Mange forbrukere er bevisst på sitt strømforbruk og har spart inn der dette er mulig. Disse husstandene blir allikevel «straffet» med økte strømpriser, og de siste ukene har vi hørt de fleste legge skylda på avgiftene fra staten. Årsaken til de

Hvis man i Sverige bruker 17.000 kWh per år trenger vi nordmenn neppe mer enn 20.000 kWh

økende strømprisene er det økende forbruket, så hvis skyld skal utdeles er det viktig å presisere dette. Ved å få ned strømforbruket blir prisene lavere. Alle tjener på dette – både forbrukerne og miljøet.

De fleste av oss husker strømmåleren hele familien fulgte med på for bare et par tiår sida, da «overforbruket» var vesentlig dyrere enn «normalforbruket». Hvor denne grensen skal gå må energieksperter enes om, men hvis man i Sverige bruker 17.000 kWh per år trenger vi nordmenn neppe mer enn 20.000 kWh. El-avgifta for dette forbruket burde da ligge lavere enn i dag, mens det gjerne kunne vært dobbel pris for «luksusforbruket».

Eva K. Ulland,
leder Vestfold SV
eva.ulland@jbv.no

Vanskelig å finne den perfekte julegaven?

Gi bort et abonnement på Klassekampen.

Julegaven som oppdateres hver dag.

Jeg vil gi bort abonnement på dagsavisa:

- ☐ 3 mnd for kr. 465,-
☐ 2 mnd kr. 310,-

Jeg vil gi bort abonnement på lørdagsavisa:

- ☐ 12 mnd for kr. 760,-
☐ 6 mnd for kr. 380,-

Kan sendes ufrankert i Norge. Klassekampen betaler porto.

SVARSENDING
Avtalenr. 171 107/16

Klassekampen
Grønland
N-0133 Oslo

Vi sender deg et fint gavekort som du kan legge under treet.

Det er jeg som betaler (giverens navn):

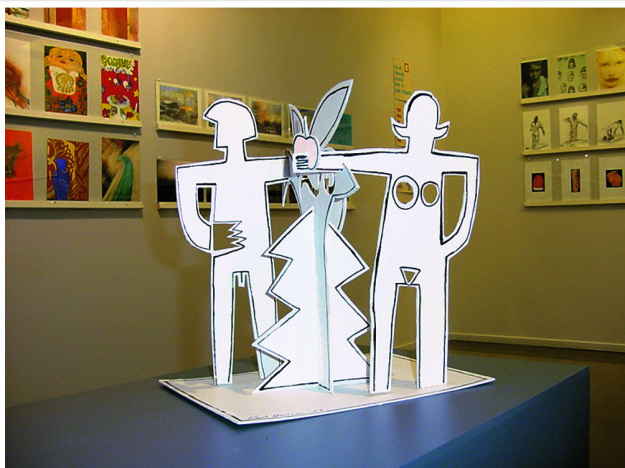
Navn: Adresse:
Postnr.: Poststed: Dato:
Sign.:

Send julegaveabonnementet til:

Navn: Adresse:
Postnr.: Poststed:
Tlf.:

Jeg vil abonnementet skal startes opp (dato): Send selve gavekortet til: ☐ giver(betaler) ☐ mottaker

Hansen

Karl Hansens «Trouble in Paradise» er laget i papp og malt med gesso. For tiden stilles det ut i KunstVerket Galleri i Oslo som del av Prosjekt A4. Der viser 110 kunstnere verk i det kjente formatet A4. Utover denne begrensningen av formatet var det opptil hver enkelt å bestemme selve utformingen. Både to- og tredimensjonale A4-arbeider vises, utført i ulike teknikker.

Tidsmaskinen

– Men, Martin. Det går jo ikke an, sa hun, belærende oppgitt.

Brått ble jeg utrolig irritert. – Derfor er det all grunn til å lære fektning, avsluttet jeg resonnementet, mest på trass. De to andre i rommet så rett på meg med blikk som tydelig viste at de ikke kunne forstå hvordan jeg kunne påstå noe sånt.

Jeg hadde nemlig til jul året før fått en globus av mammaen min. Den var og er veldig fin og jeg ble glad. På den tiden bodde jeg i et veldig lite rom Olav Thon var så grei å leie ut til meg i bytte mot at jeg ga han neste alle pengene jeg hadde hver måned, hvorpå han og hans ansatte ikke foretok seg noe som helst. Jeg har for øvrig på grunn av dette kommet fram til at Olav Thon er en dum mann, men det er en annen historie.

Inne på dette rommet satt jeg i stolen og så på globusen min. Når lyset er på viser den landegrenser og territorier menneskene fra fortiden forfekter, når lyset er av viser den landskap og fjell og sånt som vi ikke får gjort noe med. Det er flere ting man oppdager når man har en globus, som i hvert fall ikke jeg var helt 100 prosent klar

over fra før. Blant dem er hvor stort Stillehavet egentlig er. Det er kjempestort. Jeg har ikke sett Stillehavet på ordentlig ennå, men jeg har sett en hel rekke andre hav, og de er veldig store. Stillehavet er utrolig mye større. Det ser man nemlig tydelig på en globus.

Midt i Stillehavet, på globusen vel og merke, går det en rød strek. Internasjonal Datugrense heter streken og er den eneste jeg har funnet med egnenavn og kapitaler i begge ord, hittil. Greia med denne streken er å holde orden på døgnet. Hvis man passerer streken vestover tirsdag 5. november, for eksempel med en båt, legger man til en dag. Altså må en stille klokka til samme tid, bare 6. november, hvilket er min bursdag. Hvis man derimot den 7. november passerer streken østover trekker man fra en hel dag og beholder klokkeslettet. Uansett skal jeg altså ha kake og is, i den siste situasjonen to dager samme året. Sånn må det visst være. Et sted må streken gå, og siden det er i Stillehavet merker vi det ikke så ofte. Dessverre.

Men noe mer står det ikke. Streken går fra toppen av

globusen og helt ned til der strømledningen går inn, altså fra nord til sørpolen. På den ene siden. Hvis man bare tar de to opplysningen i betraktning, vil det for eksempel være sånn at hvis jeg klarer å fly østover rundt jorda veldig veldig fort rett etter at bursdagsfesten min er ferdig og rekker å komme meg over datugrensa (den er internasjonal, vel og merke) før det blir fredag 8. november, så vil jeg være tilbake til den 6. Hvis jeg får til det skulle jeg, gitt at globusen snakker sant og at ingen andre blander seg inn med andre opplysninger, teoretisk sett kunne spise is for eksempel på Samoa-øyene hver dag med den unnskyldning at jeg faktisk har bursdag. Det blir mye is!

Videre, hvis vi følger teorien, vil jeg, hvis jeg er veldig godt kledd og drar til toppen av jorda, som er nærmere Norge enn bunnen, for eksempel torsdag 14. november da jeg har navnedag, på kort tid kunne unnsnippe å vente 51 uker til neste bursdag helt enkelt ved å løpe rundt i ring på toppen av jorda og passere datugrensa på vei østover 7 ganger. Og i så fall, hvis jeg tar med meg en sånn karusell

som vi hadde på Homleby på Romsås når jeg var liten, som man snurrer ved hjelp av at man løper fort rundt og rundt med den og til slutt hopper på og setter seg helt i midten fordi der går det fortest, og jeg monterer den karusellen akkurat på midten av toppen av jorda, da vil jeg kunne snurre meg rett forbi den tida jeg var barn og snurret karusell, uten problemer. Hvis jeg snurrer sinnssykt fort, kanskje med en motor til hjelp, vil jeg på få dager kunne snurre meg tilbake til middelalderen! Tenk på det! Jeg ville vært helt hjelpeløs i middelalderen. Jeg kan jo ikke engang ri.

Ingen sa noe. De utvekslet sånne små blikk som folk gjør når de tror at de er skikkelig lure og at noen andre i rommet ikke skjønner noen ting, og at den som ikke skjønner noe ikke får med seg at de utveksler lure blikk for å vise hverandre hvor mye lurere de selv er. I dette tilfellet var de så lure at de trodde at jeg i fullt alvor mente å ha oppfunnet en tidsmaskin på globusen min i en alder av 22 år for at jeg skulle få feire bursdag hele uka.

Dummingene. Så jeg nevnte ingenting om Bouvet.

DAN MARTIN

AKKURAT NÅ

Egg

Av en eller annen grunn har jeg alltid problemer med å finne ut hvor eggene står i utenlandske butikker.

En ting var England. Etter å ha trålt alle steder i butikken med en viss antydning til kjøleanlegg – det vil om høsten si hele butikken – går det i alle fall an å spørre. Man kan spørre. Egg er liksom egg. Og så er det en eller annen som kan peke på hylla med vanlige, økologiske, eller frittstående egg, eventuelt frittstående økologiske egg, mellom selvhvendende mel og long-life milk som bør brukes innen en gang i 2004.

Italienske supermarkeder er en litt verre historie.

For når man ikke kan spørre, er det litt lettere å gjøre helt feil ting. Skal man veie grønnsakene helt selv, før man kommer til kassen? Hva er de plasthanskene egentlig for? Og hvor er eggene? I England gikk i hvert fall eggene omkring i eggekartonger omtrent sånn som eggekartonger skal se ut. I Italia, fant jeg etter hvert ut, står de i en krok for seg selv, den siste kroken man ikke hadde sett i, i plastkartonger med fargesprakende papirtrekk. *Uova*. Ett nytt ord i dag også.

Men det ordet burde jeg egentlig gjettet. Siden jeg etter mye om og men faktisk klarte å kjøpe egg hos kjøpmannen på hjørnet i Buenos Aires. Det er utrolig hvor mange ganger man kan gå rundt den samme hylla uten å finne noen ting som helst, før man tør spørre på et språk man ikke forstår. *Blanco*, sa jeg, og indikerte samtidig noe som var omtrent så stort som et egg. *Berber?* spurte de, *si*, sa jeg, og trodde berber betydde å spise. Hvorpå de tilbød meg omtrent alt som var hvitt og drikkelig i fire kilometers omkrets.

Jeg husker ikke hvordan jeg fant ut av det. Men jeg lærte i alle fall det spanske ordet *huevos*.

Og at argentinere pakker eggene sine inn i avisapapir.

steinar

For knappe 23.000 kroner kan du nå kjøpe lekkert undertøy lagd av menneskehår til kona til jul.

Det er den spanske designeren José Monino som står bak kreasjonen.

– Jeg jobbet med hair-extensions og sto og flettet da jeg plutselig fikk en idé om at det kanskje var mulig å veve noe mer komplisert av håret, sier Monino til den tyske avisen Express, ifølge Nettavisen.

Resultatet ble undertøy sett med matchende truse og bh.

